

Aktivní otcovství - vzájemné vztahy otců s dětmi po skončení péče na rodičovské dovolené

Bc. Aleš Bořa

Diplomová práce
2013

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Aleš BOŤA**
Osobní číslo: **H110057**
Studijní program: **N7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Aktivní otcovství – vzájemné vztahy otců s dětmi po skončení péče na rodičovské dovolené**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek v oblasti problematiky aktivního otcovství – pojetí otcovství v historicko-kulturním kontextu, úloha otce ve výchově dítěte, faktory působící na míru angažovanosti otců v péči a ve výchově dětí.

Příprava metodiky výzkumné části.

Realizace kvalitativního výzkumu metodou zakotvené teorie.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BAKALÁŘ, Eduard. Průvodce otcovstvím, aneb, Bez otce se nedá (dobře) žít. Praha: Vyšehrad, 2002. ISBN 80-7021-605-0.

BURGESS, Adrienne. Návrat otcovství: jak se stát moderním otcem. Brno: Jota, 2004. ISBN 80-721-7296-4.

MATĚJČEK, Zdeněk. Co děti nejvíc potřebují. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-272-0.

ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

ZOJA, Luigi. Soumrak otců: archetyp otce a dějiny otcovství. Praha: Prostor, 2005. ISBN 80-7260-145-8.

Vedoucí diplomové práce: **Mgr. Eliška Suchánková, Ph.D.**
Ústav pedagogických věd

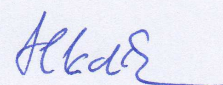
Datum zadání diplomové práce: **30. listopadu 2012**

Termín odevzdání diplomové práce: **26. dubna 2013**

Ve Zlíně dne 14. února 2013

doc. Ing. Aněžka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použítou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 13. 4. 2013

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídí k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Tato diplomová práce je zaměřena na problematiku aktivního otcovství mužů po skončení jejich rodičovské dovolené.

Teoretická část práce se zabývá významem aktivního otcovství, rolí otce v rodině a jeho vzájemnými vztahy s dětmi.

Praktická část práce obsahuje výzkum pojetí aktivního otcovství mužů s předchozími zkušenostmi s péčí o dítě na rodičovské dovolené. Zkoumá zejména následný vývoj a intenzitu vzájemných vztahů otců s dětmi.

Klíčová slova: aktivní otcovství, otcové a děti, rodičovská dovolená

ABSTRACT

This thesis is focused on active fatherhood men after their parental leave.

The theoretical part of the thesis deals with the importance of active fatherhood, father's roles in the family and its interrelations with children.

Practical work includes research on the concept of active fatherhood men with previous experience with child care on parental leave. It explores the subsequent development and intensity relations of fathers and children.

Keywords: active fatherhood, fathers and children, parental leave

Děkuji touto cestou paní Mgr. Elišce Suchánkové, Ph.D. za ochotu a cenné rady při odborném vedení mé práce.

Děkuji i mé rodině za veškerou pomoc a podporu.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 VÝZNAM AKTIVNÍHO OTCOVSTVÍ V RODINĚ	12
1.1 TRIANGULACE OTEC-MATKA-DÍTĚ.....	13
1.2 SLOŽKY VZTAHU MEZI RODIČEM A DÍTĚTEM	14
1.3 VLIV KRIZE OTCOVSTVÍ I MATEŘSTVÍ NA GENDEROVÉ ROZDĚLENÍ ROLÍ V RODINĚ.....	14
1.4 PEČUJÍCÍ, AKTIVNÍ OTCOVÉ, MUŽI NA RODIČOVSKÉ DOVOLENÉ	16
2 OTEC A OTCOVSKÁ ROLE	19
2.1 ROLE OTCE	19
2.2 ZÁKLADNÍ TYPY OTCOVSKÝCH STYLŮ	20
2.3 TYPY ŠPATNÉHO OTCE V MINULOSTI.....	23
2.4 SOUČASNÝ OTEC, HLEDÁNÍ IDEÁLNÍHO OTCE.....	24
3 VZTAH OTEC – DÍTĚ	27
3.1 PŘÍNOS ANGAŽOVANÉHO OTCE DÍTĚTI.....	28
3.2 VZTAH OTCE A SYNA	29
3.3 VZTAH OTCE A DCERY	30
II PRAKTICKÁ ČÁST	33
4 METODOLOGICKÁ ČÁST	34
4.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM	34
4.2 POJETÍ VÝZKUMU	34
4.3 CÍL VÝZKUMU	34
4.4 VÝZKUMNÝ VZOREK	35
4.5 METODA SBĚRU DAT	36
4.6 ZPŮSOB ZPRACOVÁNÍ DAT.....	36
5 EMPIRICKÁ ČÁST	38
5.1 VÝSLEDKY VÝZKUMU	38
5.1.1 Otevřené kódování	38
5.1.2 Axiální kódování.....	49
5.1.3 Selektivní kódování.....	53
5.2 ZÁVĚR VÝZKUMU	54
ZÁVĚR	56
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	57
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	63

SEZNAM OBRÁZKŮ	64
SEZNAM PŘÍLOH.....	65

ÚVOD

Pro moji diplomovou práci jsem si zvolil téma, které je mojí osobě v současnosti stále nejbližší – aktivní otcovství, vzájemný vztah otce se svými dětmi. Jsem jedním z těch, dle mého názoru, šťastných otců, kteří měli tu příležitost dlouhodobě o své dítě pečovat na rodičovské dovolené.

V průběhu této pro mne velmi obohacující zkušenosti jsem si uvědomil nejen to, jak je velké štěstí mít děti, ale právě také, že díky mé celodenní péči o dítě jsme si spolu vzájemně vytvořili silné citové pouto.

Teoretická část práce se zabývá aktivním otcovstvím v rodině, rolí otce i otcovými vzájemnými vztahy s dětmi. Praktická část práce obsahuje výzkum současného pojetí aktivního otcovství mužů s dřívějšími zkušenostmi s rodičovskou dovolenou. Tedy právě až v době, kdy už o dítě dlouhodobě celodenně nepečují.

Vztahy pečujícího otce s dítětem jsem zkoumal již ve své bakalářské práci na téma *Muži na rodičovské dovolené a jejich vzájemné vztahy s dětmi*. Věnoval jsem se zejména vzájemným vztahům otců na rodičovské dovolené se svými dětmi, zvládnutí celodenní péče o dítě otci, schopnostem otců uspokojit základní psychické potřeby dětí a přínosu dlouhodobé péče o děti mužům i dětem samotným (Bořa, 2009).

Na můj předchozí výzkum jsem nyní v mé diplomové práci volně navázal a zkoumal vzájemné vztahy takovýchto otců a dětí po několika letech od skončení rodičovské dovolené. Zjišťoval jsem, jak se tyto vztahy vyvíjely či zda přetrvávají i pro oba v již odlišných životních podmínkách, zejména při absenci každodenního dlouhodobého kontaktu. Domnívám se totiž, že právě v důsledku absolvování rodičovské dovolené a celodenní péči o dítě si muži spolu se svými dětmi navzájem vytvoří dlouhodobý silný citový vztah. A ten právě mimo jiné vede otce k tomu věnovat se svému dítěti co nejintenzivněji i v pozdější době, kdy už o dítě celodenně pečovat nemůže. Jsem totiž přesvědčen o tom, že právě díky předchozí dlouhodobé aktivní péči otce o dítě, a díky ní vzniklým vzájemným silným citovým vazbám, se intenzita vzájemného vztahu nezmění ani za tři, ani za pět let. Dítě má stále potřebu často být s otcem. A také otec si bez věnování se svému dítěti v maximální možné míře a užívání si tak krás otcovství nedovede smysl svého života ani představit...

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VÝZNAM AKTIVNÍHO OTCOVSTVÍ V RODINĚ

„Otcovství může být docela dobře tou nejlepší věcí, kterou ve svém životě děláte.“ (Bidulph, 2011, s. 153)

Všeobecně bývá za nejdůležitější osobu pro dítě od jeho narození považována jeho matka. Už jen tím, že ona je ta, která dítě přivedla na svět. A první dny, měsíce, i roky života dítěte jsou s matkou automaticky spojovány. Ovšem stejně tak i otec je pro dítě důležitý. Z pohledu dítěte dává rodičovství jiný, nový rozměr. Pokud otec v rodině chybí, anebo si neuvědomuje svou důležitost pro dítě a s tím spojené úkoly, případně se podle toho neřídí, o mnohé dítě ochuzuje. Nejen dětství, ale mnohdy otec svou neúčastí či pasivitou trvale ovlivní i celý další život dítěte.

Lásku otce potřebuje každý. Obzvláště pak děti a dospívající mládež. A přestože je otcovská láska, poskytující dítěti přátelský, srdečný a ochraňující vztah s otcem jiná, než teplá a něžná mateřská láska, její existence činí dítě stejně radostným a šťastným. Oproti minulosti, kdy funkce nebo role otce jen přecházela z pokolení na pokolení, je otcovství dnes více jakýmsi povoláním, posláním, službou dětem. Mužům je k tomu třeba osobní angažovanosti, vůle k sebezapření, mužské tvořivosti a návratu k duchovním hodnotám. (Augustyn, 2004, s. 11)

Také podle Zoji (2005, s. 233-234) dříve otec dítěti především asistoval při postupu standardně danými úrovněmi k dospělosti, v současnosti má však úloha otce spíše individualizovanou funkci, a to podporu jedinečnosti dítěte.

To samozřejmě v dnešní době klade i na muže-otce vyšší nároky. Vědomí, že by měli hrát v životě dítěte větší roli, než sami u svého otce zažili, potlačování různých vlastních negativních zkušeností s otcem z dětství i snaha vyvarovat se jejich opakování ve svém otcovství, je pro mnohé muže hodně svazující. Ale už díky samotnému uvědomění si těchto skutečností a vůli být skutečně svému dítěti dobrým otcem, je zajisté dobrým začátkem v cestě za lepším otcovstvím.

1.1 Triangulace otec-matka-dítě

Rodiče dítěte jsou prvními osobami, které pronikají do jeho světa. Tradiční postavení zaujímají v životě miminek zejména matky, avšak čím dál více se nejrůznějších rolí aktivně ujmá i otec. Dítě potom vnímá matku a otce za osoby, jež se při uspokojování jeho potřeb **navzájem doplňují**. (Melgosa a Posse, 2003, s. 51)

Podle Nováka (2008, s. 50) je proto s podivem, že teprve poměrně nedávno, ke konci minulého století, byl popsán proces triangulace. Triádu představují matka, otec a jejich dítě. To je zpočátku vázáno na matku, ale v brzké době si ke svému harmonickému vývoji potřebuje vytvořit i vazbu na otce. K tomu Bakalář (2002, s. 131) dodává, že podstatou psychologického procesu triangulace je právě „umožnění dítěti – vázanému dosud dyadicky pouze na matku – navázat další citový vztah, a to k otci, a tak učinit první krok k tomu, aby později po dosažení dospělosti mohlo vést samostatný citový život.“ Toto potvrzuje i Matějček (1994 cit. podle Bakalář, 2002, s. 132), jenž uvádí, že vědomí identity neboli vlastního „já“ si dítě rychleji a lépe vytvoří, pokud se namísto dvojstranného (já-ty) vztahu účastní vztahu trojstranného (já-ty-on). Vztah dítěte pouze s matkou je pouze jeden dvoupólový vztah, kdežto v přítomnosti otce prožívá jednak i dvoupólový vztah s ním a k tomu ještě pozoruje třetího vztah mezi matkou a otcem. Až díky tomuto trojúhelníku totiž dítěte teprve vyplývá vědomí vlastní svébytnosti.

Ballnik (2012, s. 17) upřesňuje, že v triangulaci otec – matka – dítě existují čtyři možné pozice:

- Dítě s matkou a otec v pozadí jako bezpečná opora
- Dítě s otcem a matka v pozadí jako bezpečná opora
- Dítě, matka a otec společně
- Otec s matkou a dítě jako pozorovatel

Corneau (2012, s. 23) dále uvádí, že „absence otce automaticky znamená zvýšený vliv matky, na kterou je pak naložena příliš tíživá zodpovědnost. Za těchto okolností zmíněný trojúhelník nemůže vzniknout, nebo se vytvoří nesprávně.“ Proto je dle Nováka (2008, s. 50) důležité, aby v případě, že matka žije s dětmi sama, vytvořila podmínky pro existenci tzv. „symbolického třetího“. Měla by tedy najít někoho, kdo otce symbolicky zastupuje –

například příbuzný nebo děda. A zejména neizolovat dítě od těchto blízkých a imponujících představitelů mužské role. Ta je v celém tomto procesu klíčová (Bakalář, 2002, s. 131). Podle Ballnika (2012, s. 17-18) totiž pouze v tomto vztahovém trojúhelníku může dítě opravdu zjišťovat, jak má zacházet se sebou a se světem, učit se, jak zvládat emoce jako vztek a zlost a dozvídat se, jak přistupovat k lidem. Navíc je pro dítě důležité zjištění, že není závislé jen na jedné osobě.

1.2 Složky vztahu mezi rodičem a dítětem

Různé role, které mají oba rodiče ve svém výchovném vztahu k dítěti, rozlišuje Raser (2000, s. 16) na dvě složky:

- **Funkční vztah:** kázeň, vedení, budování psychiky dítěte, vzdělávání, pravidla, zařazování do společnosti
- **Osobní vztah:** péče, láska, úcta, žertování, popovídání, přátelství

Raser (2000, s. 16-17) zdůrazňuje, že nelze jen klást důraz na funkční vztah, ale je třeba též stejnou měrou pečovat i o osobní stránku vztahu. Obzvláště, když psychika dětí je zpočátku křehká a tvoří se postupně a tudíž dítě často vnímá jen funkční vztah s rodiči. Je proto velmi důležité pro rodiče nepoddávat se obavám při vnímání reakcí dítěte pouze v tomto vztahu (Wirz, 2007, s. 29).

Rodiče samozřejmě mají i specifické role ve vztahu k dítěti. Existenci **specifických rodičovských funkcí**, které se vzájemně doplňují, vysvětlují Melgosa a Posse (2003, s. 51-53) tak, že žádný rodič by si neměl přisvojovat roli druhého, mělo by vždy jít o **role komplementární**. Děti totiž většinou dávají přednost společnosti otce při hraní, a matky při pocitu nějaké potřeby nebo obavy. Otcovství je podle Nováka (2008, s. 31) více vztahové, zatímco mateřství má spíše intenzivnější biologickou dimenzi. Role rodičů je tedy nezastupitelná v optimalizaci adaptace na různých sociálních rovinách, ať už se jedná o bezprostřední mezilidské vztahy nebo respekt k zákonům a autoritám (Čačka, 1997, s. 111).

1.3 Vliv krize otcovství i mateřství na genderové rozdělení rolí v rodině

Od pradávna bylo úkolem muže zajišťovat rodině obživu, matka se starala o děti (Buss, cit. podle Bakalář, 2002 s. 124). V různých podobách funguje, až na pár výjimek, tento model tradičních rolí otce-živitele a matky-pečovatelky u mnohých párů v podstatě dodnes. Pro

otce je to vlastně takový bludný kruh. Otec má zažitě myšlení, že je jeho hlavní povinností a vlastně i posláním zaopatření dětí po materiální stránce. Častokrát má zaměstnání mimo domov, anebo je jeho pracovní doba dlouhá. Domů k rodině tak mnohdy přichází až pozdě večer. V takovém případě ale, pokud je otec stále jen nepřítomným otcem, není možné, aby s dítětem navázal nějaký hlubší vztah. A tak, podobně jako tím trpěl on ve svém dětství, trpí tím i jeho vlastní děti. To potvrzuje i Janošová (2008, s. 181), jež dodává, že zejména kvůli mnohdy bolestivým vzpomínkám na neustálou absenci svého otce v dětství by se muži měli snažit se svými ženami o výchovu dětí podělit. K angažovanějšímu otcovství mnohé muže vede právě i obava z toho, aby jejich děti už vůči svým otcům tolik negativních pocitů neprožívaly. (Janošová, 2008, s. 181)

Jak uvádí Augustyn (2004, s. 11), „v současnosti otcovství prochází krizí způsobenou nejen postojem a chováním mužů samých, ale i krizí manželství a rodiny, neboť právě ty tvoří jádro zralého a odpovědného otcovství.“

Identifikace krize otcovství je dle Augustyna (2004, s. 21) poměrně snadná. Lze pozorovat dva její druhy. Buď je pouto mezi otcem a dětmi oslabeno, nebo zcela přetrženo a otec se rodinného života neúčastní (dává přednost kariéře, alkoholu,...), anebo se při výchově dětí otec uchyluje k použití síly (omezuje svobodu dětí, nadměrně je trestá nebo používá i formy násilí). Láska dětí k otci je tak velmi narušena.

Krize otcovství přímo souvisí i s krizí mateřství. Zralé mateřství totiž není možné bez otcovství a také zralé otcovství neexistuje bez mateřství. Zralé mateřství se, kromě jiného, snaží o správný vývoj vztahu mezi dítětem a otcem, stejně tak jako zralé otcovství upevňuje pouto dítěte a matky. Oproti krizi otcovství je krize mateřství rozpoznatelná obtížněji. Pokud je otec nepřítomen, je dítěti blízkým člověkem jen jeho matka. V pro dítě kritických situacích, například při rozvodu rodičů, anebo pokud se pouto dítěte s otcem z nějakého důvodu oslabuje, se dítě upíná k matce. Nevnímá přitom nebo přehlíží záporné rysy její lásky - sklon k dobyvačnosti, vytváření citové závislosti dítěte na sobě, k citové nestabilitě a manipulaci s city dítěte. (Augustyn, 2004, s. 21-22)

Podle Kast-Zahn (2007, s. 27-28) platívá, že kdo je doma s dětmi větší část dne má i vůči dětem a výchově více povinností. Většina dnešních otců ale hledá doma především klid a odpočinek od svých náročných povolání a každodenních povinností. Mnoho otců se však alespoň na chvíli věnuje dětem, hraje si s nimi, čte pohádky, dělá legraci. Jsou aktivní jen

tak, aby jim samotným to vyhovovalo. Náročnější povinnosti jako přebalování, oblékání, ukládání ke spánku nebo zákazy dítěti přenechávají partnerce. Přitom i tato možná málo příjemná část výchovy se otce týká stejně.

Avšak bez ohledu na to, kolik je dětí v rodině, mnoho činností k zaopatření dětí stále obstarávají ženy. V porovnání s matkami, otcové plní pouze maximálně jednu čtvrtinu úkolů spojených s péčí o dítě. (Karsten, 2006, s. 125)

1.4 Pečující, aktivní otcové, muži na rodičovské dovolené

Jak uvádí Sedláček (2008, s. 20-22) výraznější angažovanosti v péči o děti mužům v naší společnosti brání určitá přetrvávající stereotypní přesvědčení týkající se mužů-otců. Jedná se zejména o názory o univerzalitě otcovství, globalizující chování otců ve všech kulturách, a o přirozenosti otcovství, považující dispozice k rodičovství za vrozené a neměnné. Muži tedy údajně nedokážou být stejně schopnými pečovateli jako ženy. Zásadní roli v tomto názoru měla teorie **attachmentové vazby** Johna Bowlbyho o postupném vzniku několika fází připoutání mezi dítětem a matkou, kdy jednou z těchto fází pouta je tzv. **sybiotická vazba**. Při ní dítě nerozlišuje mezi osobou vlastní a osobou matky, svým spojením tvoří jedinou osobu. Sedláček však namítá, že výzkumy, o něž se tato teorie opírala, byly prováděny výhradně v rodinách s pečující matkou a tvrdí, že děti jsou připoutány k pečující osobě pouze díky tomu, jak tato osoba zvládá péči a uspokojování jejich potřeb.

S polemikou Sedláčka vůči vazbě dítěte čistě na matku se plně ztotožňuji, neboť sám jsem si jak na sobě, tak i na dalších mužích ve svém výzkumu (Bořa, 2009) ověřil, že pouto s dítětem již v raném období jeho věku si stejně dobře může vytvořit i jeho otec.

Stejně vybavení schopnostmi a instinktem ochrany i péče o děti dokládal také Matějček (2007, s. 13) pokusy s muži, kteří k novorozencům okamžitě přistupovali podobně jako ženy, ať už se jednalo o postoj, tón hlasu, nebo doteky.

Též podle Maříkové a Vohlídalové (2007, s. 60-61) tak pečující otec vyvrací názory, že muž péče o dítě není schopen a proto funguje pouze jako vzdálený otec živitel, kdežto matka jediná je schopna dostatečné uspokojující péče o dítě.

I když naše společnost umožňuje čerpat **rodičovskou dovolenou** i otcům dítěte, stále je tato možnost muži využívána jen v malé míře. Faktorů ovlivňujících tuto skutečnost je hned několik. Jednak tradiční rozdělení rolí v naší společnosti na otce-živitele a matku pe-

čovatelku, dále skutečnost, že výše rodičovského příspěvku a případně státní sociální podpory rodinám s malými dětmi je oproti standardnímu výdělku výrazně nižší, a v neposlední řadě i fakt, že mnohdy samy matky si nedokážou představit, že by své místo u dítěte přenechaly partnerovi.

Pokud je to přece jen muž, kdo nastoupí na rodičovskou dovolenou s dítětem, vedou k tomuto rozhodnutí rodiče především ekonomické důvody, kdy například otec dítěte je toho času nezaměstnaný, případně matka dítěte má výrazně vyšší příjem ze zaměstnání. Dalším možným důvodem bývá zejména vážný zdravotní stav matky dítěte, ať už dlouhodobý nebo způsobený následky porodu dítěte. V případě ale, že otec na rodičovskou dovolenou nastoupí, je schopen matku plnohodnotně zastoupit. A to jak v samotné péči o dítě, tak i v zajištění jeho základních fyzických a psychických potřeb. (Bořa, 2009, s. 50).

Téma **aktivního otcovství** patří v současnosti mezi stále populární, diskutovaná a zkoumaná témata. Nicméně ve většině těchto diskusí a rozsáhlých výzkumů je aktivní otcovství představováno a zkoumáno především v důsledku změn v rodině po narození dítěte, např. z pohledu genderových rolí v rodině (Maříková a Vohlídalová, 2007) a tím i ovlivnění vzájemných vztahů mezi otcem a dětmi (Deutsch, Servis a Payne, 2001), a prezentováno především jako aktivní účast otce na péči a výchově dítěte během rodičovské dovolené, čímž umožňuje mimo jiné i harmonizaci rodiny a zaměstnání i pro matku dítěte (Nešporová, 2005).

Existují též výzkumy úzce zaměřené jak na samotné zkušenosti otců s péčí o děti na rodičovské dovolené (Dvořáková, 2009; Prchalová, 2011) a spolu s tím i na vzájemné vztahy dítěte a otce vzniklé v průběhu této doby (Bořa, 2009), tak i na úlohu otce v rodině a aktivní otcovství z pohledu otců, matek a dětí (Škvařilová, 2011), či porovnání názorů dosud bezdětných mužů na čerpání rodičovské dovolené a zvládání celodenní péče o dítě muži se zkušenostmi mužů, kteří rodičovskou dovolenou absolvovali (Váňová, 2011).

Dle mého názoru ale aktivní otcovství absolvováním rodičovské dovolené rozhodně nekončí. Právě naopak. Otec by měl být, a samozřejmě chtít být, milujícím a starostlivým otcem svému dítěti neustále. A zejména právě v době, kdy už o dítě nemůže celodenně pečovat a být s ním v podstatě každodenně v těsném kontaktu, by měl svůj přístup k pojetí aktivního otcovství co nejvíce rozvíjet. Mnoho okolních faktorů se jistě postupně s narůstajícím věkem dítěte mění, nicméně jsem přesvědčen o tom, že aktivní účast otce na péči a

výchově dítěte významně ovlivní nejen dítě samotné, ale i sám otec při ní dojde k určitému uspokojení z naplnění otcovské role v tom pravém slova smyslu.

2 OTEC A OTCOVSKÁ ROLE

„Když se člověk stane otcem, je mu rázem přidělena nejdůležitější role života.“ (Yablonsky, 1995, s. 11)

Otce definuje Bakalář (2002, s. 190) jako rodiče mužského pohlaví. Zároveň je možné rozlišovat otce z pohledu tří jeho rolí. **Biologické** (otec jako osoba, kdo dítě zplodil), **sociální** (otec jako osoba, která a dítě pečuje a vychovává jej) a **právní** (otec jako osoba, které náleží rodičovská odpovědnost, práva a povinnosti). Tyto tři role bývají v naší společnosti převážně sloučeny. Oproti tomu ale narůstají případy, kdy v rodinách svobodných matek výchovně nepůsobí otec žádný, anebo dítě vychovává otec nevlastní, případně pouze matčin dočasný partner.

2.1 Role otce

„Otcovství je jedním z mála neodvolatelných závazků, které muž v životě na sebe může vzít.“ (Yablonsky, 1995, s. 46)

Biddulph (2011, s. 155) charakterizuje jako jeden z hlavních problémů dnešních otců nutnost již od počátku objevovat skutečné otcovství, neboť sami v dětství málo kdy od svého otce poznali laskavost, skutečný zájem a důslednost ve výchově. Jejich vlastní otcové totiž nebyli láskyplní vychovatelé s podílem na vývoji svých dětí, ale zastávali pouze roli hlavy rodiny a živitele (Weikert, 2007, s. 63). Proto se dnešní otcové v zájmu úspěchu musejí sami nejdříve oprostít od některých starých, zcela nevyhovujících vzorců chování zděděných po svých otcích (Biddulph, 2007, s. 91). K tomu dle Bakaláře (2002, s. 178) pro potěšení ze síly, schopností a dovedností svých potomků dětem otcové předávají nezbytné vlastnosti pro život – pracovitost, odvahu, pevnost charakteru i tradici otcovské role.

Snarey (cit. podle Bakalář, 2002 s. 178) navíc zdůrazňuje i význam dítěte v otcově dalším psychosociálním vývoji. Díky svému vlastnímu otcovství totiž muži svoji minulost konstruktivně zpracovávají a stávají se tak lepšími otci, než jaké sami zažili. Stejně tak i otcova angažovanost ve výchově má výrazně kladný vliv nejen na děti samotné, ale je základem i pro jejich další život.

2.2 Základní typy otcovských stylů

Typy otcovských stylů se velmi podrobně zabýval americký sociolog Yablonsky. Jeho výzkumy byly zaměřeny na vzájemné vztahy otců a synů. Domnívám se, že je lze považovat za významné především právě kvůli zjištění míry a způsobu vlivu otce na budoucí synovo otcovství. Dle mého názoru lze ale také Yablonskyho vystihnoutí základních skutečností a vlastností otců při rozdělení typů otcovských stylů ve smyslu interakce otec – syn většinou aplikovat také i na vztah otec – dcera.

„Otcovský styl každého jednotlivce je výslednicí různých socioekonomických a kulturních faktorů, velkou měrou je vytvářen vtištěním (imprintem) chování jeho otce jako modelu pro vlastní roli, na vývoji otcovského stylu se podílejí i specifické rysy osobnosti a další vlivy. ...Následující charakteristiky se snaží o vystižení základních typů otcovských stylů, které v čisté podobě či v kombinacích nacházíme u většiny otců.“ (Yablonsky, 1995, s. 61)

Citliví a milující otcové-dvojníci

Yablonsky (1995, s. 62) popisuje, že otec tohoto typu je většinou po citové stránce zdravý člověk, schopný upřednostňovat synovy potřeby před potřebami vlastními. Syn je pro něj středem vlastního života. To vše ukazuje intenzitu jeho citlivosti a lásky. Může se stát dokonce jakýmsi dvojníkem svého syna. Čili má schopnost vnímat již od synova raného věku jeho city jako své vlastní a v pozdějších letech je vždy připraven v případě nutnosti zakročit. Zdvojení otci umožňuje pociťovat synovu radost i bolest. „Je to způsob lásky, který vyžaduje intenzivní empatii, schopnost přesně převzít roli syna v citově závažných situacích“ (Yablonsky, 1995, s. 62).

Milující otec zabraňuje vzniku mnoha synových problémů a také mnoho jich pomáhá vyřešit. Nedokáže ale vždy zabránit všem záporným vlivům. Navíc mají tito otcové na syny negativní vliv tím, že své syny činí na sobě závislými právě tím, že svou lásku k nim přehánějí, příliš s nimi soucítí, přehnaně se s nimi ztotožňují a příliš je ochraňují před pocity zklamání z neúspěchu. Otec-dvojník, tak mnohdy kvůli příliš soustředěné péči a stálému otcovskému tlaku na syna, ve skutečnosti může způsobit synův životní neúspěch, neboť mu zabraňuje v dosažení vlastní identity i v cestě, jak se naučit vyrovnávat se se skutečným světem. (Yablonsky, 1995, s. 63-64)

Otcové rovnostářského typu – kamarádi

Mnoho mužů navazuje se svými syny spíše kamarádský než otcovský vztah. Nezaujímají řádný status otců, protože si nedokážou představit být v životě někomu nadřazeni, někoho ovládat. V celém svém životě zůstávají chlapci a syny. Snaží se být svým synům spíše vrstevníky a kamarády než otci. Citově zůstávají celý život dětmi a ve svém vývoji nikdy nedosáhnou stupně skutečného rodiče. Tento otec miluje syna bratrskou láskou, a kvůli rovnostářskému zacházení si u syna nezajistí příslušnou autoritu ani nedokáže nabídnout dostatečně působivý otcovský model, který by syn toužil napodobit. Otcové-rovnostáři bývají často svými problémy svázáni a mnohdy je přenášejí i na své syny. Nejsou schopni synům jít příkladem správného chování, neboť sami postrádají jeho daná pravidla. Většinou jsou také stále pod vlivem svých manželek a vůči dětem často tento vliv přenášejí.“ (Yablonsky, 1995, s. 65)

Otcové – machři

Yablonsky (1995, s. 66-67) popisuje tento typ otce jako muže, jenž má přehnanou představu o významu mužnosti. Vzájemný vztah se synem chápe pouze jako prodloužení vlastního já. Není tudíž schopen soucítícího pohledu na synův vlastní vývoj. Extrémní otec-machr synovým prostřednictvím uspokojuje své egocentrické potřeby, jeho osobní mužnost a identita je souvisí s výkony jeho syna. Do této kategorie spadá též i většina násilnických otců. Nemusí se jednat pouze o fyzickou rovinu, jejich brutalita se často projevuje i na nenápadné slovní úrovni. Životy svých synů zcela ovládají. Jejich moc je všudypřítomná, proto otec-machr většinou nikdy neumožní synovi stát se skutečně nezávislou osobností, syn je neustále v otcově stínu a jeho vlastní já je potlačeno.

Syny otců-machrů Yablonsky (1995, s. 67) rozděluje na tři typy osobnosti: **1. syn dokonalá kopie**, otci zcela podřízený; **2. syn otevřeně rebelující**, záporně reagující na jakoukoliv vůli otce; **3. syn pasivně-agresivní**, zdánlivě klidný a poslušný, avšak plný nenávisti.

Otec – psychopat

Otec-psychopat bývá opačným extrémem citlivého a milujícího otce-dvojníka. Dominantním osobnostním faktorem psychopatického otce je jeho základní neschopnost běžných

emočních vztahů. Psychopatický otec nedokáže vychovat potomka takovým způsobem, aby se cítilo jako člověk. Psychopat oplývá trvalým vzorcem chování, vyznačujícím se sobeckostí a bezohledností vůči ostatním. Lze jej charakterizovat jako jedince s omezeným sociálním svědomím a velkou dávkou egocentrismu, patologického lháře a účelového manipulátora s ohledem pouze na vlastní užitek, zcela neschopného vzdát se svého okamžitého potěšení pro dobro vzdálenějších cílů. (Yablonsky, 1995, s. 78)

Hlavní charakteristickou vlastností psychopatické osobnosti je „mravní imbecilita“, neboli „amorálnost charakteropatie“. I když psychopat dokáže rozlišit dobro a zlo, při svém jednání se rozdílem mezi dobrem a zlem nezaobírá. Je mravně a charakterově narušen. Jedná se u něho o psychologickou abnormalitu, při které nejsou zjevné projevy psychózy či neurózy, avšak dochází k chronicky abnormální reakci na prostředí. Psychopatické osobnosti jsou zcela necitlivé k požadavkům okolí, odmítají nebo nedokážou s jinými lidmi spolupracovat. Jsou nespolehliví, vznětliví a lehkomyšní. Mají špatný úsudek a nízkou úroveň citů. Nejsou schopny pociťovat k nikomu jakoukoli náklonnost ani lítost, pokud někomu způsobí bolest. Další charakteristickou vlastností otce-psychopata je též vyžadování tuhé kázně, avšak jeho požadavky bývají často nevypočitatelné. A v neposlední řadě, psychopatický otec svou lásku a zájem o dítě častokrát pouze předstírá. (Yablonsky, 1995, s. 78-79)

Egocentrický otec

Jedná se o druhý typ psychopatického otcovského stylu. Muž tohoto typu většinou působí na ostatní okouzlejícím, často charismatickým, ale i egocentrickým způsobem. Působí tak i jako otec, neboť takový opravdu je, jeho chování je jen projevem psychopatické osobnosti. Někteří muži jsou sice relativně normálními osobnostmi, ale stávají se situačně psychopatickými otci. Psychopaticky reagují pouze na své děti a se svými syny zacházejí chladně. Takový egocentrický otec je muž, jehož psychopatické chování je spíše jen reakcí na životní podmínky tržní společnosti, než aby byl psychopatickou osobností. Egocentrický otec vnímá lidi jen jako objekty, jimiž v zájmu dosažení svého úspěchu bezohledně manipuluje, a to jak v zaměstnání, tak i v rodinných vztazích. Egocentrik nemusí být nutně chladný člověk, ale životně důležitý je pro něj úspěch a konkurenční postoj vůči všem. Egocentrický otec je schopen zhostit se úspěšně otcovské role, avšak odmítá mít méně času na uskutečnění své touhy po úspěchu. Své sobecké počínání si rozumově odůvodňuje tím, že jeho

úspěch je pro syna užitečnější. Pokud při jeho konfliktu obou rolí zvítězí nakonec u něj ta otcovská, vyvolává v synovi pocity viny tím, že kvůli němu nemá čas na „důležitější věci“ nebo dává najevo svou nespokojenost se vším, co syn dělá. Pokud se tak egocentrický otec chová, nejen, že tak znehodnocuje čas strávený se synem, ale i negativně ovlivňuje synovo sebevědomí a rozvoj jeho osobnosti. Avšak pokud si tento svůj vztahový problém egocentrický otec sám uvědomí, mohou se, narozdíl od psychopatických otců, sami proměnit v milující, starostlivé otce. (Yablonsky, 1995, s. 81-85)

2.3 Typy špatného otce v minulosti

V souvislosti s Yablonskyho typologií otců se nabízí též srovnání s Leeovou typologií špatných otců v minulosti. V minulosti se totiž většinou muži stavěli ke svému otcovství a otcovské roli zejména z pohledu jejich vlivu na dítě negativně. Převládaly především následující čtyři typy špatného otce:

Otec-král

Tento typ otce vyžadoval doma absolutní podřízenost a bezpodmínečnou poslušnost všech členů rodiny. Nesměl být nikým a ničím rušen. Do dění v rodině se zapojoval pouze udílením trestů, případně odpuštění. (Lee, cit. podle Biddulph, 2011 s. 156)

Kritický otec

Kritický otec svou přehnanou aktivitou v nadměrné negativní kritice naprosto ničil vztahy se všemi v rodině. Neustále všechny, zejména děti, jen bezohledně kritizoval, ponižoval a urážel. Činil tak zejména kvůli svým frustracím z osobních nebo pracovních neúspěchů nebo i negativním zkušenostem s vlastním otcem. (Lee, cit. podle Biddulph, 2007 s. 92)

Pasivní otec

Takový muž nechával všechny úkoly, povinnosti, zodpovědnost a moc pouze na své manželce a ustupoval i svým dětem, ostatním rodinným příslušníkům, kolegům a vedoucím v zaměstnání, a všem ostatním ve svém okolí. V rodině sice občas řekl potichu svůj názor, utrousil nějakou poznámku, ale v podstatě se do života rodiny vůbec nezapojoval. Vzhle-

dem k tomu, že nesnášel konflikty, byl vždy pasivní, utíkal před vším ke svým zálibám, k novinám, televizi, alkoholu. Jeho potomci jej kvůli jeho pasivitě a slabošství nesnášeli nebo dokonce i nenáviděli. (Lee, cit. podle Biddulph, 2011 s. 157)

Nepřítomný otec

Nepřítomný otec, mohl být jak schopný, tak i mocný, avšak ne v rodinném kruhu. Hlavní pro něj byla především jeho kariéra, které vše podřizoval. Proto také byl v rodině většinou nepřítomný, domov opouštěl brzy ráno a navracel se až v pozdních večerních nebo dokonce nočních hodinách. Pokud své děti náhodou spatřil, choval se k nim sice mile a dával jim různé dárky či sladkosti, ale nikdy však svým dětem nevěnoval ani trochu svého zájmu. Zájmu o ně, o jejich záliby nebo problémy. Tudíž jako stále nepřítomný otec svým dětem nebyl ničím platný. (Lee, cit. podle Biddulph, 2007 s. 92)

Domnívám se, že mnoho mužů se i v současnosti v některé z těchto kategorií najde. Možná jen v části, možná se kategorie prolínají. A pokud se nenajde, může to být například způsobeno tím, že v nich vidí svého otce, anebo někoho z mužské části své rodiny, kdo na ně měl, nebo stále má, významný vliv. Třeba se vědomě nebo i podvědomě brání být stejní. Můj otec patří do kategorie pasivních otců, částečně i do kategorie nepřítomných. V dětství jsem tím hodně trpěl. Otec, jeho přítomnost a opravdový zájem, mi velmi chyběl. Ale možná právě díky tomu se snažím být otcem na děti působícím co nejvíce pozitivně. Jak úspěšně, musejí posoudit jiní...

2.4 Současný otec, hledání ideálního otce

„Nový otec chce být něžný, výlučně pozitivní“ (Zoja, 2005, s. 217).

Potřeba prožívání intenzivní otcovské lásky, jak uvádí Chorvát (1986, s. 135), se u některých mužů objevuje dávno před tím, než děti vůbec mají. Existuje velké množství mladých mužů dopředu tak vnímajících touhu po úspěšném otcovství, že se brzy po navázání vážnějšího vztahu se ženou zabývají myšlenkou na dítě. Naopak mnoho mužů takovouto cito-

vou potřebu nevnímá. S narozením dítěte však v sobě opravdovou otcovskou lásku objeví a stávají se zanícenými, nadšenými, nebo dokonce i přehnaně úzkostlivými otci. Všichni však otcovství považují za svou **základní životní náplň**.

Děti postrádají pro svůj celkový vývoj výchovný vliv nepřítomného otce. Ten chybí nejen hochům, ale i dívkám. Hochům je otec hlavně vzorem pro budoucí roli jako muže a otce. Dívky se díky interakci s otci mimo jiné připravují na správný přístup k budoucímu partnerovi, což je v životě ženy zajisté stejně významné jako pro muže příklad otcova vztahu k matce. Bezpochyby je tedy otec **z hlediska osobnostní výchovy dítěte rozhodujícím činitelem**. Chorvát (1986, s. 178)

S tímto názorem souhlasí i Conderman, Heimerl a Ketterhagen (2001, s. 140), kteří stejně tak zdůrazňují, že muži-otcové plní **jedinečnou a rozhodující roli v sociálním a emocionálním rozvoji svých dětí**.

S novými typy rodin přišly koncem 20. století i nové způsoby přístupu a prožívání rodičovství. Nové ideály otcovství, odpovídající dnešním kulturním a společenským trendům, zvíťazily nad zastaralými mýty o něm. I když určité tradiční náhledy a postoje k otcovství v naší společnosti stále přetrvávají, v současnosti nastává kvalitativní posun v oblasti praktikování a prožívání otcovství. Jiný, nový muž-otec již oproti minulosti nemá potřebu vymezení své mužské identity jako protikladu ženské, a nečiní mu tudíž problémy přijímání pečovatelských úkolů v rodině. Stejně zaujetí jako v zaměstnání dokáže tudíž projevovat i ve vztahu se svými malými dětmi. (Chmelařová, 2008, s. 34)

Vzhledem k tomu, že otcova interakce s dětmi má vliv nejen na jejich vývoj, ale i na budoucí vztahy v životě, považuje Bakalář (2002, s. 162) při hledání vlastností ideálního otce za důležité, aby disponoval souborem velmi ceněných a obecně uznávaných hodnot regulujících jedincovo vystupování. Zmiňuje výzkum Goetzové, prováděný u mužů a žen s výjimečně dobrými vztahy se svými otci. Ta zjistila důležité osobnostní rysy pravidelně se objevující u těchto vynikajících otců: jejich prioritou bylo být vždy dětem na dosah; milovat je a bezpodmínečně je přijímat; chránit je; dávat najevo lásku a úctu i své ženě; snažit se prožívat co nejvíce společných chvil se svými dětmi; zapojovat děti do svých činností, zálib, práce, stejně tak i do dění v rodině; projevovat jim volně náklonnost, a to i tělesným kontaktem; být jim vzorem pro vytváření hodnot a v sebekontrolě (Goetz, 1998 cit. podle Bakalář, 2002 s. 162).

Podobně se problematikou výzkumu vlastností a významu dobrého otce zabýval i Blankenhorn (1996 cit. podle Bakalář, 2002 s. 162-163), podle nějž dobrým otcem především znamená: umět ochránit a zaopatřit, znát hodnotu peněz; svou lásku k ženě a dětem dávat najevo svými skutky; sloužit jako duchovní vůdce a být dobrým vzorem otcovské role; umět naslouchat; mít čas pro rodinu; vyvažovat priority; řešit problémy; učit i radit; být flexibilní a partnersky se podílet na dalších činnostech.

Z výše uvedených výsledků výzkumů je zřejmé, že jednotlivé pozitivní vlastnosti ideálních, dobrých otců se ve výzkumech častokrát významově podobají, což lze považovat jako ověření významnosti těchto vlastností.

3 VZTAH OTEC – DÍTĚ

„Jeden z nejhroznějších zločinů naší doby páchá muž, který se nestane otcem dítěte, jež zplodil.“ (Zoja, 2005, s. 247)

Podle názoru Možného (1990, s. 108) se ve vztahu k dítěti spíše objevuje zastupitelnost tradičních otcovských funkcí v rodině matkou, než úplná vzájemná zastupitelnost, tj. i mateřských funkcí otcem. V současnosti stále více otců chce mít kladný vliv na životy svých dětí, i když s dětmi tráví poměrně málo času (Lansky, 2000, s. 158). Peachey (2007, s. 165) dodává, že zásadní vliv na to, jaký potomek bude, má chování rodiče k němu již v prvních letech jeho života. Milující otec musí být podle Quilliena (2004, s. 31) mimo jiné i dobrý organizátor, pragmatický, pokorný, přirozený a trpělivý. A také laskavý a srdečný (Morrish, 2003, s. 102). K tomu Vissell a Vissell (2006, s. 196) dodávají, že otec je schopen své dítě vést ke klidnému, nekonfliktnímu jednání tím, že je mu modelem něhy a vlídnosti, rovnocenného přístupu k synům i dcerám, pokojného vyžadování kázně a uctivého přístupu k práci.

To, že s dítětem v raném věku je více matka než otec, je dle Vágnerové (2008, s. 149) určováno sociální normou. Role otce není v tomto období k dítěti biologicky či společensky blíže specifikována. **Styl rodičovského chování matek a otců** je tudíž odlišný. I když oba dokážou být ke svým dětem stejně kompetentní, otcové tak konají daleko méně. Většinou s dětmi tráví **méně času než matky**, ale zato se jim věnují **intenzivněji**. Zaměřují se zejména na odlišné činnosti, než je zaopatřování dítěte. To konají zejména matky v roli vnímavé pečovatelky a poskytovatelky pocitu bezpečí. **Otcové poskytují svým potomkům odlišné zkušenosti** a pomáhají tak rozvíjet odlišné kompetence. Pro děti bývají díky novým podnětům a nápadům zdrojem zábavy a vzrušení, protože jim přinášejí nové podněty a myšlenky pro zpestření dne.

Více také **zdůrazňují dodržování řádu**, plnění daných úkolů, pomáhají **rozvíjet samostatnost**, odvalu, sebeprosazení. Přípravují je formou různých podnětů a aktivit na úspěšné zvládnání **jejich budoucích vztahů s vrstevníky** (Le Camus a Zaouche-Gaudronová, 2000 cit. podle Vágnerová, 2008 s. 149).

Otec, jak dále uvádí Vágnerová (2008, s. 150-151) dítěti **ulehčuje separaci z vazby na matku**. Po vytvoření bezpečného vztahu k oběma rodičům tak dítě má následně **možnost**

rozdlišovat různé varianty vztahu k druhým a profitovat z nich. Díky **vícečetné citové vazbě** dítě zároveň získává **větší pocit jistoty a bezpečí**.

3.1 Přínos angažovaného otce dítěti

Schopnosti otců aktivně působit na vývoj malých dětí jsou doloženy mnoha historickými, lékařskými i biologickými výzkumy u různých kultur. (Yablonsky, 1995, s. 24)

S tím souhlasí i Biller (cit. podle Bakalář, 2002, s. 127), jenž zmiňuje též významný dlouhodobý vliv angažovaného otce na empatii a ohleduplnost dítěte. Své tvrzení dokládá výsledky dlouholetého výzkumu psychologa Davida McClellanda a jeho kolegů, kteří zjistili, že z dětí, v jejichž výchově byl otec pozitivně angažován, se později stali s větší pravděpodobností dospělí lidé s výraznějším porozuměním pro jiné. (Biller, cit. podle Bakalář, 2002, s. 127).

Biller dále dodává, že ve výchově aktivní otec též povzbuzuje dítě k větší nezávislosti, což činí dokonalý protiklad k někdy přehnaným ochranným tendencím matky. Děti v rodinách bez muže bývají sice zahrnuty intenzivní mateřskou péčí, avšak ta jim poskytuje pouze zlomek volnosti k prozkoumávání světa. Také nejsou podporovány k vývoji asertivních a nezávislých postojů. Matky bývají přehnaně ochranné, kdežto otcové předčasně očekávají nereálný stupeň autonomie a nezávislosti dítěte. Pokud se na výchově dítěte podílejí oba rodiče, jejich kombinovaná očekávání většinou vyústí v realističtější a méně extrémní přístup. Každý z rodičů se totiž vzájemně přiučí části chování druhého. (Biller, cit. podle Bakalář, 2002, s. 128)

Warshak (1996 cit. podle Bakalář, 2002, s. 132) doplňuje, že díky bezpečnému vztahu s otcem se též děti mohou snadněji zbavit psychologických pout s matkou. Bez otcovy přítomnosti děti hůře dosahují v psychické pohodě své nezávislosti. Před postupným odpoutáváním se od matky upřednostňují i později bezpečí a jistotu domova, anebo naopak projeví svoji nezávislost až přehnaně dramaticky, což většinou vede k převodu závislosti z matky na partnera nebo partnerku. Bez opravdového pocitu psychologické samostatnosti však nejsou schopny vybudování zralých mezilidských vztahů.

Otcové mají pro své děti podle Burgessové (2004, s. 181) přínos v mnoha oblastech. Působí jako pečovatelé, kamarádi, živitelé, ochránci, pedagogové i životní vzory. K dětem se

umí též silně emocionálně připoutat a svou bezvýhradnou lásku jim prokazují až do konce života.

S tímto názorem lehce polemizuje i Biddulph (2011, s. 154-155), který dodává, že sice všichni otcové nejsou svým dětem přínosem, ale poukazuje na existující jasné a překvapivé závěry výzkumů dětí vyrůstajících s otci, kdy při skutečné snaze a zapojení obyčejného otce do výchovy hoši i děvčata netrpí nedostatkem sebeúcty; lépe se ve škole učí a studují déle; dosahují lepší kvalifikace a větší šance získat zaměstnání; jsou málo pravděpodobné problémy těchto dětí se zákonem a také že budou oběťmi násilných činů nebo sexuálního obtěžování; u děvčat je více pravděpodobné, že nebudou mít velmi brzké sexuální zážitky nebo u nich dojde k otěhotnění v období dospívání; je velká pravděpodobnost že se hoši nestanou násilníky; hoši i děvčata s větší pravděpodobností nebudou mít problémy s návykovými látkami. Zároveň upozorňuje, že sice někteří otcové mohou mít na všechny tyto faktory spíše špatný vliv, nicméně starostlivý otec žijící se svými dětmi v jedné domácnosti anebo zůstávající jim nablízku a neustále se zapojující do jejich života, je pro jejich vývoj velmi významný.

3.2 Vztah otce a syna

Pro syna je, jak uvádějí Biller a Trotter (cit. podle Bakalář, 2002 s. 128) velmi důležité, aby viděl, jak otec zastává aktivní roli v rodině i ve vzájemném vztahu otec-matka. Otcové jsou totiž dle Janošové (2008, s. 182) svým synům většinou nejbližším **vzorem mužského chování** vůči ženám. To, jak otec jedná, jaký má respekt a jak je citově otevřený vůči matce, je pro syna základním modelem partnerského vztahu. Nejen, že se odráží na synově vztahu k matce, ale později mívá vliv na synovy vztahy k ženám a partnerkám. S tím souhlasí i Vágnerová (2008, s. 149-150).

Angažovaný otec pouze nekontroluje splnění úkolů dítěte, ale aktivně se zapojuje do pomoci s jejich plněním. Účastní se aktivně, anebo alespoň dohlíží na dětské aktivity. Dává dítěti najevo, že má zájem o každý aspekt jeho života, ať už se jedná o práci, školu nebo hru. Pokud je otec stále zainteresován, učí svého syna jak být přiměřeně asertivní, nezávislý a kompetentní. (Biller a Trotter, 1994 cit. podle Bakalář, 2002 s. 128-129)

K tomu Kindlon, Thompson a Barker (2011, s. 121): doplňují, že „emocionálně nejstabilnější a nejodolnější chlapci jsou ti, jejichž otcové jsou součástí emocionálního života rodi-

ny, zajímají se o ně a dávají jim to soustavně najevo uklidňujícím a povzbudivým způsobem.“

Podle Yablonskyho (1995, s. 85) jedním z podstatných faktorů ovlivňujících tvorbu jádra synovy osobnosti, způsob jeho přístupu k životu i to, jakým typem otce se syn později stane, je **otcovský styl** jeho otce. Díky svému otci se totiž syn stává buď osobností **otcovského**, nebo **synovského typu**. Pro efektivní otcovský typ je třeba mít určité pozitivní vlastnosti, jako je vnitřní síla, nezávislost a schopnost vedení a seberealizace. Oproti tomu muži synovského typu jsou většinou závislí a vyžadují velkou a nepřetržitou péči. Mají jen malou schopnost vedení a ve všech svých životních vztazích mají podřízenou roli. Stávají se z nich slabí otcové-kamarádi a podobné budoucí otce vychovávají i ze svých synů.

Příkladem **mužů otcovského typu** jsou muži, kteří již v útlém věku v rodině ztratili silnou otcovskou postavu (rozvod, smrt) a byli nuceni velmi brzy otcovskou roli převzít sami. Díky svým předešlým zkušenostem s touto rolí se následně v interakci se svými syny stávají silnými otci. Stejně tak synové silných, blízkých a milujících otců berou svou otcovskou roli díky obdivu a respektu ke svým otcům přirozeně a důstojně. Touží se svým otcům, jakožto pozitivním modelům, podobat co nejvíce, neboť jsou přesvědčeni, že vedou šťastný a smysluplný život. V kontrastu s tím jsou synové egocentrických, psychopatických nebo krutých otců-machrů. Svým otcům se podobat nechtějí, postrádají vzor efektivního otcovství, a proto zůstávají po celý život v synovské roli. (Yablonsky, 1995, s. 85-86)

Mnozí muži synovského typu se jeví silnými, avšak ve skutečnosti jsou slabými otcí-machry. Své syny, sloužící jim jen jako prostředek chlouby a obdivu k sobě samému, považují za své vlastnictví, zcela je ovládají jako synovské typy pro upevnění vlastního pocitu mužnosti a svého pochybného otcovského statusu. Synové se proto nikdy sami nestanou muži otcovského typu. Potomky synovského typu mívají také otcové-machři, psychopati, egocentrikové a otcové-kamarádi, poněvadž jim nejsou schopni předávat skutečné otcovské hodnoty. V kontrastu s těmito otci jsou milující, starostliví otcové, kteří svým pozitivním modelem předávají svým synům vlastnosti typické pro muže úspěšné v seberealizaci a efektivním otcovství. (Yablonsky, 1995, s. 87)

3.3 Vztah otce a dcery

„Každý muž chce syna, ale touží po dceři.“

„Otec je prvním mužem v životě dcery a dcera je poslední ženou, kterou dokáže ovlivnit.“

(Novák a Dvořáčková, 2009, s. 8)

Oproti výzkumům vztahů otce a syna, vztahům otce s dcerou se mnoho autorů podrobněji nevěnuje. Možná je to způsobeno i tím, že na to, abychom zjistili, jak by se muž mohl stát dobrým otcem, musí být nejprve dobře prozkoumány vztahy mužů-otců se svými syny. Pouze tak, že se budeme podrobně zabývat těmito vztahy a hledat co možná neideálnější řešení v různých životních situacích, poučení z chyb otců vůči synům a pokud to bude možné, sjednávat nápravu, se právě tito synové mohou díky tomu stát v dospělosti sami lepšími, dokonalejšími otci, než jejich otcové.

I když se dcery identifikují zejména se svými matkami, existují významné oblasti, ve kterých je pro ně v dětství významnější **otec**. Jedná se zejména o problematiku **budoucího ženského sebevědomí, spokojenost s rolí ženy a o sexuální oblast**. Díky jejich **vzájemnému vztahu** i otcovu **postoji k ženám**, se u dcer primárně vytváří **prožitek vlastní ženskosti**. (Janošová, 2008, s. 182)

To potvrzují i Novák a Dvořáčková (2009, s. 11), kteří uvádějí, že otec tímto způsobem dokonce ovlivňuje nejen svou dceru, ale v důsledku též následně i její potomky.

Podobně i Biller a Trotter (1994 cit. podle Bakalář, 2002, s. 129) považují otcův **blízký vztah k dceři** za zásadně ovlivňující její schopnost vycházet s muži. V tomto vzájemném vztahu otec umožňuje dceři možnost srovnat svoji femininitu s jeho maskulinitou. Otcovy reakce na sexualitu a femininitu své dcery ovlivňují způsob jejího pozdějšího jednání s muži. Právě proto, aby později mohla být dcera jako žena úspěšná ve svých vztazích k mužům i ve svém profesionálním životě, je kvalita vzájemného vztahu otce s dcerou klíčová. Díky pozitivním interakcím totiž otec může zabránit dceřiným frustracím a vytvoření negativního postoje k mužům.

K tomu Wright (1998, s. 21-22) dále uvádí, že mnozí otcové projevují dcerám lásku odlišným způsobem, než matky poskytující ji bezpodmínečně. Otec svou lásku dává najevo jakoby odměnu za výkon, čímž dceři dává pocit, že lásku je třeba si zasloužit. Mnozí muži také vůbec nejsou schopni své city a náklonnost k dceři projevovat. Proto mnohdy matky své dcery o lásce jejich otců musejí ubezpečovat. „Dcera, která má to štěstí, že její otec dokáže

vyjadřovat své nejhlubší pocity, dostala cenný dar, který obohatí její život a její vzpomínky na otce“ (Wright, 1998, s. 22).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 METODOLOGICKÁ ČÁST

V metodologické části práce bylo hlavními úkoly vytyčit způsob vedení výzkumu, určit jeho podstatu i předpokládaný výstup.

4.1 Výzkumný problém

Výzkumný problém byl definován jako:

Kvalita pojetí aktivního otcovství a vzájemné vtahy dítěte s otcem, jenž o ně dříve celodenně pečoval na rodičovské dovolené.

Ve výzkumu jsem se snažil zjistit, jakým způsobem se s odstupem několika let od skončení otcovy celodenní péče o dítě jejich vzájemné vztahy vyvíjely nebo změnily. Zda a jak otcova dřívější péče o dítě ovlivňuje i nadále otcův přístup k dítěti, míru jeho další angažovanosti ve výchově a též jaká je nyní intenzita vzájemného citového pouta otce s dítětem.

4.2 Pojetí výzkumu

Vzhledem ke zvolenému výzkumnému problému jsem se rozhodl pro **kvalitativní výzkumnou strategii**, neboť, jak uvádí Strauss a Corbin (1999, s. 11) na rozdíl od kvantitativních, právě kvalitativní metody výzkumu se používají k odhalení a porozumění podstatě určitých jevů. Dle Chrásky (2007, s. 32) jsou totiž kvalitativní výzkumy založeny hlavně na fenomenologii, tudíž připouštějí existenci více realit.

K tomuto účelu byla pro výzkum zvolena jako nejvhodnější metoda **zakotvené teorie**. Ta je totiž výsledkem induktivního zkoumání daného jevu, kdy na základě analýzy shromážděných údajů o tomto jevu se následně objevují významné skutečnosti ovlivňující tento daný jev (Strauss a Corbin, 1999, s. 14).

4.3 Cíl výzkumu

Hlavním cílem výzkumu bylo **zjištění a charakteristika přístupu k aktivnímu otcovství mužů, kteří absolvovali s dítětem rodičovskou dovolenou a analýza jejich současných vzájemných vztahů s dětmi právě v souvislosti s jejich předchozí celodenní angažovanou péčí o dítě.**

Na základě tohoto vytyčeného cíle byla stanovena **hlavní výzkumná otázka** ve znění:

- **Jakým způsobem přistupují k aktivnímu otcovství muži, jež pečovali o dítě na rodičovské dovolené po jejím skončení?**

Současně byly též stanoveny **vedlejší výzkumné otázky**:

- **Jak se muži vyrovnávali s rozdílem časových možností pro péči o dítě po svém opětovném nástupu do zaměstnání?**
- **Změnila se intenzita vztahu k dítěti po opětovném nástupu otců do zaměstnání?**
- **Jak se tyto vztahy během několika let od skončení péče o dítě vyvíjely?**
- **Jak tyto vztahy v současnosti sami muži hodnotí?**

4.4 Výzkumný vzorek

Výzkumný vzorek byl podle Miovskeho (2006, s. 132) vytvořen **metodou prostého záměrného výběru**. Tvořili jej muži, kteří v minulosti pobývali na rodičovské dovolené a celodenně pečovali o dítě. Splňovali tedy hlavní kritérium. Dostupnost těchto představitelů výběrového souboru byla usnadněna zejména díky mému předchozímu výzkumu (Bořa, 2009). Dále byl navíc výzkumný vzorek doplněn o dalšího muže splňujícího hlavní kritérium. Všichni tito muži s provedením výzkumu ochotně souhlasili.

Věkové složení těchto 6 představitelů výzkumného vzorku bylo v rozmezí 33 – 48 let. Současný věk jejich dětí, se kterými tito otcové pobývali na rodičovské dovolené, se pohyboval mezi 4 – 11 lety.

Všichni muži stále žijí v rodině s dětmi ve společné domácnosti. Dvěma mužům se od skončení rodičovské dovolené narodilo další dítě, avšak s ním již na rodičovské dovolené nepobývali. Ostatním mužům dříve pobývajícím na rodičovské dovolené s nejmladším dítětem žádné další dítě v rodině nepřibylo.

4.5 Metoda sběru dat

Za výzkumnou metodu sběru dat byl zvolen podle Švaříčka a Šed'ové (2007, s. 160) **hloubkový polostrukturovaný rozhovor**. Ten byl založen na dopředu připraveném seznamu témat vycházejícím z cíle výzkumu, jeho hlavních a dílčích výzkumných otázek.

U představitele nově zařazeného do výzkumného souboru se částečně jednalo podle Hendla (2005, s. 176) též i o **narativní rozhovor**, neboť bylo předem nutno se též blíže seznámit i s některými detaily z biografie jeho života. Jednalo se o zejména o předchozí detaily a okolnosti období mužovy péče o dítě na rodičovské dovolené, které již byly u ostatních představitelů výzkumného souboru výzkumníkovi známy.

Všechny rozhovory proběhly v rozmezí měsíců ledna a dubna letošního roku v domácnostech jednotlivých představitelů výzkumného vzorku. Délka jejich trvání se vzhledem k okolnostem i různým neformálním částem různě lišila, proto byla v rozmezí 45 – 120 minut.

4.6 Způsob zpracování dat

Data z rozhovorů byla zaznamenávána pomocí diktafonu a následně doslovně přepisována do textové podoby, případně byl rozhovor písemně zaznamenáván bezprostředně po jeho skončení.

Po shromáždění písemných dat ze všech rozhovorů proběhla nejprve redukce získaných dat, tedy jakési očištění od zcela nepodstatných informací. Následovala analýza a kódování získaných údajů.

Samotné kódování dat se skládalo ze tří hlavních typů kódování: **otevřeného, axiálního a selektivního**.

V průběhu **otevřeného kódování** jsou data podrobně prostudována a na základě jejich vlastností, výskytu a rozsahu rozdělována na samostatné části. Jejich identifikací a vzájemným srovnáváním jsou zjišťovány shody a odlišnosti. Na základě společných znaků nebo charakteristik jsou data označena a shromážděna do jednotlivých kategorií. (Strauss a Corbin, 1999, s. 42-52).

Takto získané údaje po otevřeném kódování jsou při **axiálním kódování** následně opět uspořádány do nových subkategorií způsobem, kdy každá subkategorie obsahuje původní

kategorie spolu určitým způsobem související. Toto uspořádávání se provádí podle kódovacího paradigmatického modelu charakterizujícího daný jev podle příčinných podmínek, vlastností, způsobu reakce na něj a vzniklých následků. (Strauss a Corbin, 1999, s. 70-85).

Posledním typem kódování je proces **selektivního kódování** dat, ve kterém dochází k hledání a výběru jedné hlavní, centrální kategorie. Zbývající hlavní kategorie jsou následně uváděny do souvislostí nejen s touto centrální kategorií, ale i mezi sebou navzájem. Závěrečným výstupem této činnosti je příběh o daném jevu. (Strauss a Corbin, 1999, s. 86-105).

5 EMPIRICKÁ ČÁST

Struktura empirické části práce byla stanovena podle určeného postupu výzkumu a zpracování dat v metodologické části.

5.1 Výsledky výzkumu

Hlavním úkolem v empirické části bylo zpracování výsledků výzkumu a nalezení odpovědí na dílčí výzkumné otázky vedoucí k objasnění výzkumného problému.

Záměrem snahy o určitou sebereflexi mužů-otců dříve pečujících o dítě bylo moci, alespoň částečně, nahlédnout do jejich nitra, zjišťovat jejich pocity a též postoje k aktivnímu otcovství vzhledem k současnému osobnímu vztahu k dítěti a též prožívané intenzitě tohoto vztahu.

5.1.1 Otevřené kódování

Úkolem otevřeného kódování bylo prostudování a rozčlenění všech získaných dat z provedených rozhovorů na jednotlivé významové části, kterým byl přidělen pro ně charakterizující kód. Následně byly všechny sobě významově podobné části sloučeny do samostatného významového celku. Takto vzniklo osm níže uvedených kategorií.

Kategorie Zaměstnání...

obsahuje kódy :

otcova kariéra

zabezpečení rodiny otcem

nedostatek volného času otce

skloubení otcova zaměstnání a péče o dítě

Do této kategorie byly začleněny všechny informace týkající se zaměstnání otců. Zejména tedy s ohledem na následný případný vliv nebo omezení možností angažování se otce ve výchově dítěte. Jednalo se hlavně o druh otcova zaměstnání a jeho danou pracovní pozici.

S tím samozřejmě souvisela jak výše finančního zabezpečení rodiny z hlediska možností otce, tak i jeho různé časové vytížení. Některá zaměstnání byla pro otce velmi časově náročná, v jiných měli otcové možnost svou pracovní dobu přizpůsobit okolnostem.

*„... já jsem **povýšil**...pořád u stejného zaměstnavatele, ale teď **jsem šéfem** celého oddělení, i pobočky pode mne spadají, sice **to žere o moc víc času** těmi služebními cestami, ale **mám o dost víc peněz**...“ (pan Petr)*

*„... chodívám většinou jen na odpolední anebo noční, šlo to **zařídít**, no a vyspím se, když je malá ve školce, takže to pak **stíhám i vyzvednutí**...“ (pan Pavel)*

*„...v klidu udělám všechny pracovní povinnosti, zařizuju schůzky s klienty a tak...no to je hlavně to dopoledne, když je syn ve školce...hlavně **chci mít** pak na odpoledne **volno, věnovat se právě synovi**, ...“ (pan Jiří)*

Kategorie **Kdy už se táta vrátí?**

obsahuje kódy :

zastoupení otcovy péče

otcovo vynahrazování své nepřítomnosti

preferenci otce dětmi

intenzivnější vzájemný vztah

Tato kategorie souvisí jednak s péčí o dítě v době otcovy delší nepřítomnosti, kdy většinou otce musí ve všem zastoupit matka, případně je rodina odkázána na výpomoc příbuzných,

*„...hodně toho **zvládá sama**..., občas pomůže **babička**, někdy **přijede hlídat tchýně**...“ (pan Petr)*

a dále též souvisí se změnami přístupu dítěte v rodině po návratu otce, kdy dítě otce jednoznačně preferuje a také i otec se snaží dítěti vynahradit svou předchozí nepřítomnost a věnovat se mu co nejintenzivněji.

*„...to se prostě pozná, že **jím chybím**...“ (pan Petr)*

„... vždyť děti jsou pokaždé hrozně rády, když přijedu ze služebky, tak mne pořád objímají, a všechno chtějí dělat jen se mnou..si to s nima užívám co nejvíc to jde, ... se jim snáším věnovat o to víc...“ (pan Petr)

Kategorie **Starám se...**

obsahuje kódy :

společné aktivity s dítětem

zástupce matky

podpora zájmů dítěte

otcova péče o dítě

formování osobnosti a charakteru dítěte

"spřízněná duše" dítěte

Tato kategorie obsahuje veškeré zjištěné skutečnosti spojené s angažovaností otce v péči o dítě.

Jedná se zejména o otcovy společné aktivity s dítětem,

„...jsme hodně spolu...hrajem si, blbneme...“ (pan Jiří)

„Většinou si hrajeme tady u nás na zahradě, se psem, samozřejmě, chodíme do le-
sa, buď jen na procházku, nebo i na houby a tak, teď v zimě jsme hodně blbli na
sněhu, sáňkovali i se psem...stavěli sněhuláky, no prostě co to šlo...“ (pan Pavel)

„...také často jezdíváme na hory, obě děti baví lyžovat...teda někdy spíš hlavně ty
blbosti na sněhu, nebo když koulujeme mamku, anebo stavíme obřího sněhuláka...“
(pan Milen)

„...veznu rači dceru nekam na kolo, ...ona je pokaždé ráda, tak to je fajn, ...někdy
jen tak jedeme, jindy děláme závody...“ (pan Dušan)

otcovo fungování jako občasný zástupce matky,

„...co by mohla dělat i s **mamkou**, tak to **nejde**, takže **je to na mně**...“ (pan Pavel)

„...víte, **já ju račí nechám** klidně **doma**, **ráno malů zavezu** do školy a odpoledne zasej **mojí zavolám jak jedu**, že už su na cestě, a pro **Vendu idu sám**...“ (pan Richard)

dále též byla často zřejmá otcova podpora a povzbuzování dítěte v jeho zálibách a koníčcích,

„...**vozím ho** na hokej, i na zápasy s **ním jezdím**, ted' jsme zrovna nedávno **kupovali nové hokejky**, to sežere peněz to je hrůza, ale **synovi to jde** tak proč bych mu ji **nekoupil**...“ (pan Jiří)

„...jen je někdy otrávená, že to není tady a musí dojíždět autobusem, tak se jí to aspoň snažím **ulehčit** že ji **vozím**...jsem jí **slíbil, že co nejdříve to půjde**...“ (pan Dušan)

„...anebo ještě před tím ideme **do plavání** anebo **do hudebky**, záleží, co je za deň...co má za krůžek“ (pan Richard)

„ **Holku také vozím do kroužků, co jen můžu**, chodí do mažorettek, výtvarného kroužku a ještě do zpívání. Je toho dost, ale **když ji to baví**, tak proč ne, říkám jí, že **by to bylo škoda nechodit tam**, když je na všechno tak **šikovná**...A zase to tolik nestojí, abych na to někde **neušetřil**... (pan Milen)

Otcova péče o dítě, vzhledem k jeho pracovnímu vytížení, kromě vodění dětí do zájmových kroužků, ve většině případů zahrnuje zejména doprovázení a vyzvedávání potomků ze školky, školy nebo družiny a dohled nad školními povinnostmi. U otců s menšími dětmi ještě přetrvává z období rodičovské dovolené zvyk ukládání dítěte, čtení mu pohádek.

„...**syna vodím i pro něho chodím, pravidelně**,...“ (pan Jiří)

„...**já jezdím pro Vendu do družiny, ... a děláme úlohy**...“ (pan Richard)

„...**čtu pohádky** večer,...“ (pan Pavel)

„...docela často, tak nějak si na to zvykl...a chtěl pořád raději se mnou než s mamkou...jasně že už to není takový jako dřív, teda jakože každý den, no **ale cel-**

kem často, pořád ho to baví....a někdy spíš raději vykládá on mně, anebo ty příběhy vymýšlíme spolu....to se kolikrát hodně nasmějem“ (pan Jiří)

Dále byla též patrná otcova snaha a vliv na formování osobnosti a charakteru dítěte.

*„...jde jí to, zatím ju to **baví**, a hraje krásně, i učitel ju chválí, já také, často,...“ (pan Dušan)*

„...občas prostě musíte být i přísný, trvat na jejich pro ně nemilých povinnostech,...“ (pan Milen)

„Ale jináč úlohy, to děláme spolem, jak dojedem z družiny, tož první je škola, to mosí byt.“ (pan Richard)

„...no tak jsem jí samozřejmě řekl, že jsem také moc rád, že to tak dopadlo, a že by ten kluk musel být hlupý a divný kdyby se mu nelíbila.“ (pan Dušan)

Otec také v mnoha případech působí jako spolehlivý pomocník, rádce a přítele dítěte.

„...takže nekdy za mnou došla, chtěla se se mnou jakože poradit,...takové ty holčičí zjišťovací věci co nejvíc zabírá na kluky...“ (pan Dušan)

“...častokrát řekne mi a né mamce, když má nějaký problém, když něco potřebuje...“ (pan Petr)

„...no, tak jsem ju vzal s sebou, jakože poradit, víte, tak byla ráda, že mi aspoň tu barvu pomohla vybrat.“ (pan Dušan)

Kategorie Zvládnou i domácnost...

obsahuje kódy :

pomoc manželce

spolupráce s tchýní

zapojení dítěte

Tato kategorie obsahuje činnosti okolo zvládnání domácnosti a věcí s tím spojených otcem. Hodně záleží na konkrétním případě, situaci rodiny, jak moc je otec nucen okolnostmi. Zejména tedy v případě manželčinych zdravotních komplikací, či její delší nepřítomnosti. Většinou manžel zastane vše potřebné, tak jak byl zvyklý již v době rodičovské dovolené. V případě nutnosti vypomůže jiný člen rodiny, například tchýně, anebo otec spolupracuje s dítětem, případně spojí starosti o domácnost s péčí o menší dítě a většinou zábavnou formou zapojí i dítě samotné.

*„...už jsme si tak nějak s tchýní na to zvykli a nějak to válčíme s tím tady spolu...“
(pan Pavel)*

„... tedy zvládám to v případě potřeby, jistě, ale podle sebe, rozhodně se byt neblýská a tak podobně...“ (pan Milen)

„...když tak o tom přemýšlím, ono se zase toho tak moc nezměnilo, dokonce i to praní a uklízení mi zůstalo, z toho jsem se nevyvlík...“ (pan Jiří)

*„...když sekám trávu, tak mi přijde držet šňůru, nádobí mi chodí pomáhat utírat ...“
(pan Petr)*

„...ale tak, my většinou už tak nějak fungujeme spolu...je to moje malá pomocnice...vždyť na tom nic není uvařit, nebo uklidit pokojíček, do pračky taky umí hodit prádlo každý...a dcera tam to prádlo dávat miluje...no spíš házet...děláme soutěže různý kdo se trefí a tak...“ (pan Pavel)

Kategorie Okolnosti v rodině

obsahuje kódy :

přírůstek v rodině

zdravotní problémy manželky

změna bydliště

finanční situace

plánování budoucnosti

Zde byly zahrnuty všechny ostatní okolnosti v rodině mající přímý nebo i nepřímý vliv na současnou rodinnou situaci v těchto rodinách, i samotné fungování muže v rodině i ve vztahu k dítěti.

Jednalo se například o narození dalšího dítěte,

„Mám ještě syna navíc, už bude mít čtyři roky...“ (pan Petr)

přestěhování rodiny z vesnice do většího města,

*„...**přestěhovali jsme se sem natrvalo a koupili byt, aby** moja **nemosela dojíždět**, nemohl jsem ju pořád vozit, to nešlo zvládat, **chtěla jít jinam**, ale to by nebyla ve svém oboru, **tak to jsem řekl, že nee, že sa to vyřeší jinak.**“ (pan Richard)*

výrazné ovlivnění fungování rodiny z důvodu vážného onemocnění matky dítěte,

„...ona pořád mívá ty problémy, ...no prostě pořád je to tu s námi...“ (pan Pavel)

*„...manželka je mnohdy hodně ... unavená..., takže ji **necháváme odpočívat, nebo spát**,... bylo to už se ženou celkem dobré, oproti těm extrémům tenkrát...ale...loni to s ní **šlo zase hodně z kopce**...“ (pan Pavel)*

obavy z případných změn v rodině vedoucích nutně ke změnám ve finančním zabezpečení rodiny, kdy současné příjmy rodiny jsou v kontrastu s dlouhodobým zadlužením rodiny,

*„...**další děcko si teď nemožem dovolit, to byzme neutáhli, už tak sa mám co oháňat**, abych tu **hypotéku jakž takž splácál**...“ (pan Richard)*

Všechny tyto okolnosti a jejich případné změny ovlivňují nejen současnou rodinnou situaci v jednotlivých rodinách, míru angažovanosti otce v péči o dítě a samotný chod domácnosti, ale také i další budoucnost dané rodiny, omezení jejich představ a plánů do dalšího života.

*„...**teď ta hypotéka na byt, ... a úvěry na to, no docela mazec, ale dá sa to, ...jenže kdybyzme měli teď mnět další, to by sa fakt nedalo, určitě plánujeme, až se to zlep-***

ší, a bude víc peněz, a též až moja bude mít po téj atestaci a poviněj praxi nebo co to vlastně je, pak by se už vůbec nechytla, to není jen tak...“ (pan Richard)

Kategorie **Budeme si rozumět?**

obsahuje kódy :

dítě připoutáno k matce

rozdílná intenzita vztahů otce a dětí

stejný přístup otce k dětem

Do této kategorie byly zařazeny zjištěné skutečnosti charakterizující současný vztah otce s dalším svým dítětem, s nímž ale už na rodičovské dovolené nepobýval.

Kromě otcem vnímaného připoutání dítěte k matce

„... no to vidím teď, je doma s klukem a on se od ní pomalu nehne, to...je jako když já byl s dcerou, také chtěla být jen se mnou, asi vážně něco na tom bude, že k sobě tak rodič a dítě jakoby přiroste...“ (pan Petr)

sem patřilo i samotné otcovo vnímání rozdílného vzájemného vztahu s tímto dítětem

„...jsme spolu rádi, a myslím, že docela často...oproti ostatním dětem...“ (pan Jiří)

„...je to určitě jinačí, než k dítěti, se kterým nejsem doma na té rodičovské...“ (pan Petr)

„...kluci už jsou beztak velicí, ti už vůbec, ani před tým to nebylo nic extra, ale ona je pokaždé moc ráda se mnou, tak to je fajn...“ (pan Dušan)

„...se synem je to takové jinší, prostě takový trošku nižší level...“ (pan Petr)

a také srovnání jeho přístupu k oběma dětem.

„teda..., syna také nezanedbávám, zapojuju obě děti do her a tak...chci nastejno...to je jasné, mám přece dvě děti...“ (pan Petr)

„...samozřejmě že se snažím nedělat rozdíly, samozřejmě i synovi se snažím maximálně věnovat, ... prostě jeho to ke mně snad ani netáhne nebo nevím...to je těžké...“ (pan Petr)

Kategorie Díky RD jsem bohatší...

obsahuje kódy :

cenná vlastní zkušenost

navázání vztahu s dítětem

pochyby o mužích bez zkušeností s RD

Tato kategorie vznikla díky částem výpovědí mužů popisujících výhody jejich vlastní zkušenosti s rodičovskou dovolenou.

„...byla to neocenitelná zkušenost.“ (pan Milen)

Muži považují předchozí osobní zkušenost s RD za velmi obohacující. Oceňují zejména možnost navázání pozitivního vztahu s dítětem, ze kterého čerpají v podstatě dodnes. A pochybují, že by takový vztah s dítětem byl možný i v případě, kdy by na RD s dítětem byla jen jeho matka.

„...nevím, to je těžké...no určitě...bych neměl k němu tak blízko, jako jsem měl, a mám vlastně pořád, vlastně vyrůstal v mé přítomnosti...“ (pan Jiří)

„...když jsem byl s klukem, jsem za to byl moc rád. Z tohoto důvodu jsem velmi trval na tom, být určitý čas i s dcerou...“ (pan Milen)

„Kdybych se holce dnes, tedy ve věku 8 let, chtěl přiblížit, aniž bych předtím měl tuto zkušenost, že jsem se o ni dlouhodobě staral, nevím, zdali bych uspěl...“ (pan Milen)

„...možná asi vážně díky tomu, že to takhle všechno bylo už od jeho narození pak brzo...tak...i já se cítím...že...že by mi to chybělo asi... nebýt s ním tolik... no určitě...stoprocentně...vážně jo.“ (pan Jiří)

Taktéž se objevily pochybnosti o možnostech porozumění jejich názorům a pocitům muži, kteří zkušenosti s rodičovskou dovolenou nemají.

„...víte, to asi nepochopí chlap, který nikdy s dítětem na rodičáku nebyl a nepral se s tím vším, že pak nejhezčí co vlastně je, tak si pokaždé vychutnávat to být s dítětem...“ (pan Petr)

Kategorie Máme k sobě blízko...

obsahuje kódy :

pozitivní vnímání vzájemného vztahu

potřeba společného kontaktu

volný čas dětem

intenzivní prožívání

Do této kategorie byly zahrnuty výsledky zjištění o současných názorech, pocitech a přístupech otce k dítěti, o něž dříve pečoval, a to právě díky osobní zkušenosti s RD.

U všech mužů bylo velmi patrné vnímání silného citového pouta k jejich dětem. Taktéž se svěřovali s intenzivním prožíváním všech různých činností s dětmi.

Otcové, kteří mají zkušenost s péčí o dítě na rodičovské dovolené, většinou i po jejím skončení, po několika letech, stále vnímají vzájemné vztahy s jejich dětmi jako velmi pozitivní. Jak děti k otcům, tak i otcové k dětem mají k sobě stále velmi blízko.

*„Dovoluji si tvrdit, že **dcera má blízko ke mně**...“ (pan Milen)*

*„...trvá to dál, a nejen že by to bylo takové jednostranné, to je **vzájemné**, víte...“ (pan Petr)*

„Ovšem, že **pozitivně, máme spolu hezký vztah, často je kluk se mnou...máme k sobě blízko...**“ (pan Milen)

„Tak, myslím, že je super díky tomu, ...máme k sobě pořád blízko...“ (pan Petr)

„...je to...**krásné... vědět, cítit, že na vás tak dítě lpí, že má k vám blízko, a samozřejmě stejně já mám blízko i k ní...**“ (pan Petr)

Jak otcové, tak jejich děti často cítí potřebu společného kontaktu a navzájem se vyhledávají.

„...samozřejmě že jsem rád, když za mnou syn přijde a něco chce se mnou dělat...**to mne těší, moc, přiznávám, ...**“ (pan Jiří)

“... **častokrát řekne mi a né mamce, když má nějaký problém, když něco potřebuje... úkoly nosí podepisovat mně...když sekám trávu, tak mi přijde držet šňůru, nádobí mi chodí pomáhat utírat...do tancování mi řekla, že je ráda že ji vozím já...no prostě je spousta věcí, co poznám, že raději vyhledá mne, i když je to tak trochu holčičí...**“ (pan Petr)

Velkou část svého volného času otcové také nejraději tráví se svými dětmi. Společné intenzivně prožívané chvíle jsou pro ně jakousi relaxací, dobitím energie...

„... raději jsem s dětma...“ (pan Petr)

„...to když není co dělat, veznu rači dceru nekam na kolo, ...nekdy jen tak jedeme, jindy děláme závody...“ (pan Dušan)

„...já se s ní **snažím být, jak můžu, v podstatě...chci být s ní taky...co nejvíc...a chci jí taky udělat co nejhezčí dětství...nevím, jak to říct, prostě...i musím, ale zároveň chci...**“ (pan Pavel)

„...tak pořád, nebo né pořád, ale **hodně jste spolu, protože chcete být spolu...a když nemůžete, kolik byste chtěli...**, tak o to víc se pak tomu dítěti snažíte věnovat, o to víc je to takový víc prožívací, **intenzivnější...**“ (pan Petr)

„...hlavně **chci mít pak na odpoledne volno, věnovat se právě synovi, to mně myslím dává tak nějak nejvíc, užívám si to, dobíjí mne to, ...**“ (pan Jiří)

Shrnutí otevřeného kódování

Výsledky analýzy získaných dat naznačují, že osobní zkušenost s péčí o dítě na rodičovské dovolené může trvale ovlivnit. Nejen tím, že je to pro ně jakési obohacení jejich života, poznání, že jsou schopni se o dítě postarat, celodenně o ně pečovat, a vyrovnat se i s péčí o domácnost. Nejdůležitější věcí je hlavně to, že díky péči na rodičovské dovolené si otec brzy vytvoří s dítětem vzájemné silné citové pouto. Tento vztah by jinak neměl šanci vzniknout. Anebo pokud by podobný vztah mezi otcem a dítětem vznikl, tak mnohem později a jistě ne v takové formě, v takové intenzitě.

Tento vztah otce k dítěti rozhodně po skončení rodičovské dovolené nezmizí. Právě naopak. Přetrvává i nadále. Jeho intenzita je i po uplynutí několika let stále výrazná. I když otec již dávno není s dítětem v celodenním kontaktu, je zřejmé, že jak otec, tak i dítě si existenci tohoto pouta stále uvědomují, cítí jej. O to více se vyhledávají, o to intenzivněji prožívají společné chvíle. Otcové se snaží co možná nejvíce angažovat v každodenním životě dítěte. Jednak tím, že mu pomáhají plnit, nebo alespoň ulehčovat jeho povinnosti, všemožně je podporují v jeho zálibách a i jinak se mu snaží být co možná nejvíce k dispozici. Sice je to mnohdy pro otce časově i fyzicky náročné, věnovat se dítěti v maximální možné míře, ale zároveň je to i naplňuje. Vědí, že jsou důležitou součástí životů jejich dětí. A to činí šťastnými nejen děti, ale i jejich otce samotné.

5.1.2 Axiální kódování

Výsledky otevřeného kódování byly při kódování axiálním zpracovány formou nalezení spolu souvisejících vazeb mezi stávajícími kategoriemi a vytvořením paradigmatického modelu.

Příčinné podmínky

Kategorie Díky RD jsem bohatší...

Pátráme-li po příčinách velké míry angažovanosti otců v péči a ve výchově dětí v současnosti, zajisté dospějeme k závěru, že hlavním důvodem jejich postojů a aktivity k dětem jsou jejich vytvořené vzájemné vztahy již během rodičovské dovolené, resp. dlouhodobé celodenní péče o děti. Otcové díky této skutečnosti vděčí nejen brzkému navázání vztahů s jejich dětmi, ale hlavně i jejich intenzitě, kterou by v takové míře nepoznali, pokud by na rodičovské dovolené s dětmi byly pouze jejich matky. Veškeré předchozí zkušenosti nejen s péčí o dítě a zabezpečení jeho potřeb, ale celkově i s obdobím rodičovské dovolené a ostatních s tím související okolností považují tyto muži za velké obohacení vlastní osoby. Angažování se v péči o dítě, intenzivní kontakt s dítětem tyto otce velmi naplňuje.

Jev

Kategorie Máme k sobě blízko...

Otcové stále cítí potřebu se v maximální možné míře jejich dětem věnovat. Vzniklé vzájemné pouto s dětmi otcům určitým způsobem nedovoluje být v roli pečovatele o dítě pasivní ani po letech. Stejně tak i jejich děti je často vyhledávají. I pro ně jsou společné chvíle s jejich otci velmi důležité. I ony je velmi intenzivně prožívají. Proto otce v mnoha případech preferují před matkou, ať už se jedná o jejich potřeby, společnou zábavu, nebo plnění povinností. Také otcové prakticky veškerý svůj volný čas nejraději věnují dětem a společně stráveným chvílím. Ty jsou pro ně nejlepším a nejvyhledávanějším způsobem relaxace po mnohdy náročných každodenních povinnostech a starostech běžného života.

Intervenující podmínky

Kategorie Zaměstnání...

Kategorie Okolnosti v rodině

Současné vzájemné vztahy otců s jejich dětmi, možnosti prožívání společných chvil a angažování otce v péči a výchově dítěte bývají ovlivněny mnoha okolnostmi. Především je to otcovo zaměstnání, od jehož druhu a zejména případné časové náročnosti se následně odvíjí i délka volného otcova času pro dítě. Taktéž rodinné zázemí a ostatní okolnosti jsou v každé rodině jiné. Některé rodiny bývají omezeny jejich finanční situací, jiné prostředím,

ve kterém žijí, další se všemožně přizpůsobují svým zásadním plánům do budoucna, v jiných hraje významnou roli například i závažný zdravotní stav matky. V souvislosti s těmito různými faktory jsou také i možnosti délky a četnosti vzájemného kontaktu otce s dítětem v každé rodině odlišné.

Strategie jednání a interakce

Kategorie Starám se...

Díky tomu, jak intenzivně otec vnímá vzájemný vztah s dítětem a jakou cítí potřebu se dítěti věnovat, otec působí ve vztahu s dítětem velmi aktivně v mnoha rovinách. V každém případě se snaží co nejvíce využít svůj volný čas pro dítě. Účastní se, pokud možno, každodenní péče o dítě, podle možností vozí a následně i vyzvedává dítě ze školky, školy nebo družiny, doprovází je do různých zájmových kroužků, ukládá k spánku. Podporuje dítě v jeho různých zájmech a mnoho společných aktivit podniká s ním. Je mu partnerem při hrách, škádlení i legraci. Snaží se aktivně a zajímavě vyplnit volný čas dítěte. Podporuje a pomáhá utvářet jeho osobnost. Působí jako vzor pozitivní mužské role. V případě potřeby dokáže zastoupit i matku. Dohlíží a případně pomáhá dítěti v plnění jeho povinností, pomáhá řešit jeho problémy, je dítěti nejen otcem, ale i kamarádem a důvěrníkem.

Následky

Kategorie Budeme si rozumět?

Kategorie Kdy už se táta vrátí?

Kategorie Zvládnou i domácnost...

Díky svým pozitivním zkušenostem z tohoto vzájemného vztahu, vnímání otcovské péče a reakcí dítěte, přistupuje otec realisticky i k dítěti, s nímž je, nebo byla, na rodičovské dovolené pouze matka. I přes vědomí, že vzájemný vztah není, a možná ani nikdy nebude tolik intenzivní, jako s dítětem, o něž pečoval on, překonává otec své uvědomění si menší vazby k dítěti připoutanému k matce a snaží se nepřipouštět si ani případnou malou potřebu intenzity kontaktu tohoto dítěte s ním. I k tomuto dítěti se snaží přistupovat naprosto stejně jako k tomu, s nímž ho pojí intenzivnější citové pouto a taktéž respektuje i jeho vůli a po-

třeby. Je přesvědčen o tom, že díky jeho vhodnému a ohleduplnému přístupu k tomuto dítěti si i ono k němu později cestu najde.

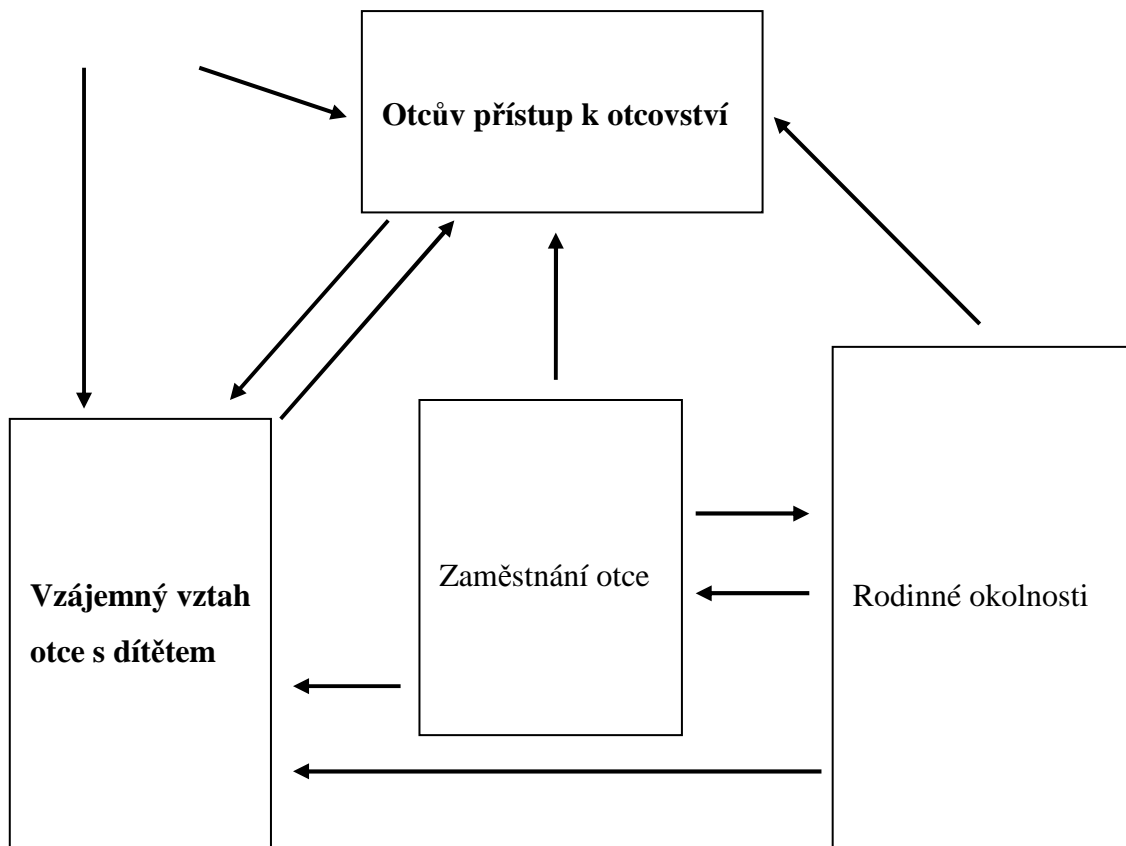
V případě otcovy dlouhodobé nepřítomnosti způsobené například pracovními povinnostmi je veškerou péčí, na kterou je dítě zvyklé od otce, nucena zastat matka dítěte. Ne vždy by to ale bylo možné bez pomoci příbuzných, pokud je péče o dítě či manželčino zaměstnání, případně jiné okolnosti náročnější. Po návratu otce dochází u dítěte k jednoznačné preferenci otce. I otec svou předchozí delší nepřítomnost dítěti všemožně vynahrazuje. U obou tak dochází k ještě většímu zintenzivnění vzájemného vztahu.

Pokud je to matka, kdo dlouhodobě v rodině chybí, případně je její působení v rodině z různých důvodů omezeno, otec dokáže matku plně zastoupit. Přebírá na sebe nejen běžné aktivity matky s dítětem, ale též zvládá zajistit i běžný chod domácnosti.

Shrnutí axiálního kódování

Přístup otce ke svému otcovství je zajisté velmi ovlivněn jeho osobní zkušeností s rodičovskou dovolenou a dlouhodobou péčí o dítě. To, jak se s ní otec vyrovnal, i co mu přinesla, se stalo základem jeho otcovské aktivity. Ta uplynutím rodičovské dovolené rozhodně neskončila. Právě naopak, otec ji může, a samozřejmě také chce, uplatňovat daleko více a v daleko širších dimenzích právě s ohledem k věku a pokroku dítěte. Vzájemný pozitivní vztah otce a dítěte se tudíž i nadále může prohlubovat. Je ovšem různě ovlivňován jak danou situací rodiny, tak i otcovým zaměstnáním a s tím souvisejícími časovými možnostmi otce dítěti se věnovat. Tyto vztahy a vlivy okolností jsou znázorněny v níže uvedeném **paradigmatickém modelu**.

Otcova dřívější péče
o dítě na RD

Obr. 1. Schéma paradigmatického modelu.

5.1.3 Selektivní kódování

V tomto závěrečném typu kódování proběhlo mezi vzájemnými souvislostmi jednotlivých kategorií zjišťování jedné, centrální kategorie, se kterou souvisejí i všechny kategorie zbývající. Výsledkem této činnosti je příběh o zkoumaném jevu.

V našem případě tedy příběh o pojetí aktivního otcovství muži se zkušenostmi s péčí o dítě na rodičovské dovolené.

Rozhodujícím faktorem angažovaného otcovství mužů, kteří se dříve o dítě starali na rodičovské dovolené, je právě tato jejich osobní zkušenost. Díky ní získali totiž úplně jiný přístup k dítěti než muži, kteří o dítě nikdy dlouhodobě nepečovali. V průběhu dlouhodobé

péče o dítě vzniká mezi otcem a dítětem vzájemné citové pouto. Mnohdy si tuto skutečnost muž uvědomí teprve až ve chvíli, kdy období jeho celodenní péče o dítě končí. Možná právě díky tomu má pak muž silnou touhu a vlastně i potřebu se svému dítěti aktivně věnovat i nadále, poněvadž toto pouto rozhodně se skončením rodičovské dovolené otce nezmizí.

Ovšem v období těsně po skončení této celodenní péče se mnohdy oba, otec i dítě, musejí vyrovnat se skutečností, že spolu budou moci trávit daleko méně času, než tomu bylo doposud. Otec se většinou znovu ujímá role živitele rodiny a z tohoto důvodu bývá častokrát i velmi pracovně zaneprázdněn. Nedostatek času tudíž dítěti vynahrazuje o to větší intenzitou vzájemných kontaktů s ním. Oběma vzájemný kontakt chybí, proto prakticky veškerý svůj volný čas považuje otec na nejprospěšnější věnovat svému dítěti. Otec se snaží v maximální možné míře v péči o dítě angažovat. Nepřebírá tedy od matky dítěte pouze „radosti“, jak tomu u mnoha jiných otců bývá, ale též i „starosti“ každodenní běžné péče o dítě. Avšak toto nepovažuje za svou oběť, většinou ani povinnost, ale jako samozřejmost a také spíše tak uspokojuje i svoji vlastní potřebu o dítě se starat, věnovat se mu. To totiž otce velmi naplňuje.

Takovýto vztah zároveň musí překonávat i spoustu dalších překážek. A to nejen smutek ze vzájemného odloučení. V podstatě každá událost v rodině může mít na vztah otce s dítětem nějaký vliv, ať už se jedná o otcovo povýšení v zaměstnání, stěhování rodiny do nového bydliště, narození dalšího potomka, závažné onemocnění člena rodiny, a podobně.

Pokud je to vliv negativní, například vede k omezení možnosti jejich vzájemného kontaktu, o to více se pak následně otec dítěti věnuje a také s větší intenzitou oba společné chvíle prožívají.

5.2 Závěr výzkumu

Na základě rozboru výsledků provedeného výzkumu došlo k zodpovězení otázek o přístupu k aktivnímu otcovství muži s dřívějšími zkušenostmi s péčí o dítě. Charakteristice jejich současného vztahu s dítětem i jeho vývoji a hodnocení muži. Došlo k ověření původní teorie, že muži, kteří již měli osobní zkušenost s péčí o dítě na rodičovské dovolené, se

v oblasti aktivního otcovství angažují velkou měrou. Taktéž rozsah jejich angažovanosti je poměrně široký. Bylo ověřeno, že vzájemné citové pouto otce s dítětem vzniklé již v době předchozí celodenní péče otce o dítě i nadále existuje. Otcové i jejich děti mají díky němu k sobě stále velmi blízko a mnohdy prožívají vzájemné interakce velmi intenzivně. Míra takové vysoké intenzity bývá způsobena z velké části již také nemožností vzájemného celodenního kontaktu otce s dítětem. Rozměr angažovanosti otce v péči o dítě i přístup k jeho otcovství jsou neustále ovlivňovány různými vedlejšími faktory, ať už je to zaměstnání otce, či různé okolnosti týkající se dané rodiny. V každém případě je vždy ale patrná velká snaha otce maximálně se dítěti věnovat. Dítě pro něj bývá často prioritou.

ZÁVĚR

Problematika aktivního otcovství je v naší společnosti stále velmi aktuální. Jeho význam však je v naprosté většině stále vykládán pouze ve smyslu péče muže o dítě na rodičovské dovolené. To znamená schopnostmi celodenního zaopatřování dítěte v prvních měsících a letech jeho života mužem. Vzhledem k tomuto všeobecně panujícímu názoru bylo záměrem této práce přiblížit pojem aktivního otcovství v jeho širším smyslu, neboť aktivní otcovství rozhodně uplynutím doby celodenní péče muže o dítě na rodičovské dovolené nekončí.

Proto se nejprve teoretická část práce zabývala významem aktivního otcovství, rolí otce v rodině, jeho vlivem a vzájemnými vztahy otce s dětmi. V praktické části práce se provedený výzkum snažil najít odpovědi na otázky, jakým způsobem přistupují k aktivnímu otcovství muži, kteří pečovali o dítě na rodičovské dovolené i po jejím skončení, zda se změnila intenzita otcova vztahu k dítěti, jak se muži vyrovnávali s rozdílem časových možností věnovat se dítěti, jak se vzájemné vztahy během několika let od skončení péče o dítě vyvíjely a jak tyto vztahy v současnosti sami muži hodnotí.

Následná zjištění prokázala, že skutečně aktivní otcovství ve smyslu celodenní péče o dítě mužem na rodičovské dovolené je vynikajícím základem k aktivnímu otcovství muže i následně v pozdějším věku dítěte. Bylo prokázáno trvání existence vzájemného citového pouta otce s dítětem a patrná i oboustranná snaha vzájemné kontakty vyhledávat. Taktéž byla zjištěna jejich zvýšená intenzita vzhledem k otcovým již omezeným časovým možnostem pro každodenní angažování se v péči a výchově dítěte.

Dle mého názoru může být tato práce svými informacemi užitečná jak široké veřejnosti k seznámení se s touto problematikou, tak i přímo těm mužům, kteří o možnosti péče o dítě teprve uvažují. Dlouhodobá mužova celodenní péče totiž významným způsobem obohatí jak dítě, tak i muže samotné. A to mohu potvrdit i z vlastní zkušenosti.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BOŤA, Aleš, 2009. *Muži na rodičovské dovolené a jejich vzájemné vztahy s dětmi* [online]. Zlín. [cit. 2013-02-18]. Dostupné z: <http://theses.cz/id/3b15xz/>. Bakalářská práce (Bc.). Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Fakulta humanitních studií. Ústav pedagogických věd. Vedoucí práce Ivana Marášková.
- [2] AUGUSTYN, Józef, 2004. *Být otcem*. Přeložila Zora TURKOVÁ. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství. ISBN 80-7192-581-0.
- [3] BAKALÁŘ, Eduard, 2002. *Průvodce otcovstvím, aneb, Bez otce se nedá (dobře) žít*. Praha: Vyšehrad. ISBN 80-7021-605-0.
- [4] BALLNIK, Peter, 2012. *Otcem i po rozvodu*. Přeložil Petr BABKA. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0150-2.
- [5] BIDDULPH, Steve, 2007. *Mužství: jak zvládat všechny mužské role*. Přeložila Jana PIŠTOROVÁ. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-209-6.
- [6] BIDDULPH, Steve, 2011. *Kniha o mužství*. Přeložila Marie POLASKOVÁ. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0012-3.
- [7] BILLER, Henry B., 1993 cit. podle BAKALÁŘ, Eduard, 2002. *Průvodce otcovstvím, aneb, Bez otce se nedá (dobře) žít*. Praha: Vyšehrad. ISBN 80-7021-605-0.
- [8] BILLER, Henry B. a Robert J. TROTTER, 1994 cit. podle BAKALÁŘ, Eduard, 2002. *Průvodce otcovstvím, aneb, Bez otce se nedá (dobře) žít*. Praha: Vyšehrad. ISBN 80-7021-605-0.
- [9] BLANKENHORN, David, 1996 cit. podle BAKALÁŘ, Eduard, 2002. *Průvodce otcovstvím, aneb, Bez otce se nedá (dobře) žít*. Praha: Vyšehrad. ISBN 80-7021-605-0.
- [10] BURGESS, Adrienne, 2004. *Návrat otcovství: jak se stát moderním otcem*. Přeložila Zuzana GABAJOVÁ. Brno: Jota. ISBN 80-7217-296-4.
- [11] BUSS, David M., 1999 cit. podle BAKALÁŘ, Eduard, 2002. *Průvodce otcovstvím, aneb, Bez otce se nedá (dobře) žít*. Praha: Vyšehrad. ISBN 80-7021-605-0.
- [12] CONDERMAN, Greg, Amy M. HEIMERL a Betsy L. KETTERHAGEN, 2001. *Longing for a Father. Reclaiming Children and Youth* [online]. Bloomington, Uni-

- ted States, Bloomington: Starr Global Learning Network (dba Reclaiming Youth International), Fall 2001, roč. 10, č. 3, s. 140-142 [cit. 2012-06-23]. ISSN 10895701. Dostupné z: <http://search.proquest.com/docview/214193994?accountid=15518>.
- [13] CORNEAU, Guy, 2012. *Chybějící otec, chybný syn: jak absence otce ovlivňuje utváření mužské identity*. Přeložila Kateřina BODNÁROVÁ. Praha: Portál. Spektrum. ISBN 978-80-262-0075-8.
- [14] ČAČKA, Otto, 1997. *Psychologie dítěte*. 3. doplněné vydání. Tišnov: Sursum. ISBN 80-85799-03-0.
- [15] DEUTSCH, Francine M., Laura J. SERVIS a Jessica D. PAYNE, 2001. Paternal Participation in Child Care and Its Effects on Children's Self-Esteem and Attitudes Toward Gendered Roles. *Journal of Family Issues* [online]. Beverly Hills, United States, Beverly Hills: SAGE PUBLICATIONS, INC, Nov 2001, roč. 22, č. 8, s. 1000-1024 [cit. 2013-01-23]. ISSN 0192-513x. DOI: 10.1177/019251301022008003. Dostupné z: <http://jfi.sagepub.com/cgi/doi/10.1177/019251301022008003>.
- [16] DVOŘÁKOVÁ, Olga, 2009. *Muži na rodičovské dovolené* [online]. České Budějovice. [cit. 2013-01-23]. Dostupné z: <http://theses.cz/id/9nza5s/>. Diplomová práce (Mgr.). Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, Katedra sociální práce a sociální politiky. Vedoucí práce Aleš Novotný.
- [17] GOETZ, Masa Aiba, 1998 cit. podle BAKALÁŘ, Eduard, 2002. *Průvodce otcovstvím, aneb, Bez otce se nedá (dobře) žít*. Praha: Vyšehrad. ISBN 80-7021-605-0.
- [18] HENDL, Jan, 2005. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál. ISBN 80-7367-040-2.
- [19] CHMELÁŘOVÁ, Hana, 2008. Tátové v historii. In: SEDLÁČEK Lukáš a Kateřina Plesková, eds. *Aktivní otcovství*. Brno: Nesehnutí. s. 26-35. ISBN: 978-80-903228-9-1.
- [20] CHORVÁT, František, 1986. *Byť dobrým otcem - povinnost' či túžba*. Martin: Osveta.

- [21] CHRÁSKA, Miroslav, 2007. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada. Pedagogika. ISBN 978-80-247-1369-4.
- [22] JANOŠOVÁ, Pavlína, 2008. *Dívčí a chlapecká identita: vývoj a úskalí*. Praha: Grada. Psyché. ISBN 978-80-247-2284-9.
- [23] KARSTEN, Hartmut, 2006. *Ženy – muži: genderové role, jejich původ a vývoj*. Přeložil Petr BABKA. Praha: Portál. Spektrum. ISBN 80-7367-145-X.
- [24] KAST-ZAHN, Annette, 2007. *Jak společně s dětmi zvládat výchovné krize*. Přeložila Monika BURGER. Brno: Computer Press. Pedagogicko-psychologický rádce rodiče. ISBN 978-80-251-1557-2.
- [25] KINDLON, Dan, THOMPSON, Michael a Teresa BARKER, 2011. *Kainova výchova: jak ochránit emoční život chlapců*. Přeložila Kateřina DREWSOVÁ. Praha: Triton. ISBN 978-80-7387-395-0.
- [26] LANSKY, Vicki, 2000. *Ahoj mami, ahoj tati*. Přeložila Kateřina Orlová. Frýdek-Místek: Alpress. ISBN 80-7218-349-4.
- [27] LE CAMUS Jean a Chantal ZAUCHE-GAUDRON, 2000 cit. podle VÁGNEROVÁ, Marie, 2008. *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. Dotisk 1. vydání. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-0956-0.
- [28] LEE, John, 1991, cit. podle BIDDULPH, Steve, 2007. *Mužství: jak zvládat všechny mužské role*. Přeložila Jana PIŠTOROVÁ. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-209-6.
- [29] LEE, John, 1991, cit. podle BIDDULPH, Steve, 2011. *Kniha o mužství*. Přeložila Marie POLASKOVÁ. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0012-3.
- [30] MAŘÍKOVÁ, Hana (ed.) a Marta VOHLÍDALOVÁ, 2007. *Trvalá nebo dočasná změna?: Uspořádání genderových rolí v rodinách s pečujícími otci*. Praha: Sociologický ústav AV ČR. Sociologické studie = Sociological studies ; 07:11. ISBN 978-80-7330-135-4.
- [31] MATĚJČEK, Zdeněk, 1994 cit. podle BAKALÁŘ, Eduard, 2002. *Průvodce otcovstvím, aneb, Bez otce se nedá (dobře) žít*. Praha: Vyšehrad. ISBN 80-7021-605-0.

- [32] MATĚJČEK, Zdeněk, 2007. *Co děti nejvíc potřebují*. Vyd. 4. Praha: Portál. Rádci pro rodiče a vychovatele. ISBN 978-80-7367-272-0.
- [33] MELGOSA, Julián a Raul POSSE, 2003. *Umění výchovy dítěte*. Přeložila Vanda OHNISKOVÁ. Praha: Advent-Orion. Život a zdraví. Harmonický život. ISBN 80-7172-613-3.
- [34] MIOVSKÝ, Michal, 2006. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada. Psyché. ISBN 80-247-1362-4.
- [35] MORRISH, Ronald G., 2003. *12 klíčů k důsledné výchově*. Přeložil Lubor ŠVEJNAR. Praha: Portál. Rádci pro rodiče a vychovatele. ISBN 80-7178-786-8.
- [36] MOŽNÝ, Ivo, 1990. *Moderní rodina: mýty a skutečnosti*. Brno: Blok. ISBN 80-7029-018-8.
- [37] NEŠPOROVÁ, Olga, 2005. *Harmonizace rodiny a zaměstnání. Část 4, Rodiny s otci na rodičovské dovolené*. Praha: VÚPSV. ISBN 80-239-6824-6.
- [38] NOVÁK, Tomáš, 2008. *Vztah otce a syna*. Praha: Grada. Pro rodiče. ISBN 978-80-247-2079-1.
- [39] NOVÁK, Tomáš a Blanka DVOŘÁČKOVÁ, 2009. *Vztah otce a dcery*. Praha: Grada. Pro rodiče. ISBN 978-80-247-2078-4.
- [40] PEACHEY, Mal, 2007. *Ahoj, tati: Praktická příručka pro nové tatínky (i pro ty nevlastní)*. Přeložila Libuše MOHELSKÁ. Brno: Jan Melvil. Žádná velká věda. ISBN 978-80-903912-3-9.
- [41] PRCHALOVÁ, Michaela, 2011. *Muži na rodičovské dovolené* [online]. Plzeň. [cit. 2012-06-23]. Dostupné z: <http://theses.cz/id/ker83w/>. Bakalářská práce (Bc.). Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta filozofická. Katedra sociologie. Vedoucí práce Lucie Hošková.
- [42] QUILLIEN, Christophe, 2004. *Jsem na dítě sám: jak přežít péči o dítě*. Přeložila Hana HOLOUBKOVÁ. Praha: Albatros. Albatros Plus. ISBN 80-00-01355-X.
- [43] RASER, Jamie, 2000. *Jak vychovávat děti, se kterými se dá žít*. Přeložila Jana POŠMOURNÁ. Praha: Portál. Rádci pro rodiče a vychovatele. ISBN 80-7178-459-1.

- [44] SEDLÁČEK Lukáš, 2008. Mýty o otcovství. In: SEDLÁČEK Lukáš a Kateřina Plesková, eds. *Aktivní otcovství*. Brno: Nesehnutí. s. 20-25. ISBN: 978-80-903228-9-1.
- [45] SNAREY, John, 1993, cit. podle BAKALÁŘ, Eduard, 2002. *Průvodce otcovstvím, aneb, Bez otce se nedá (dobře) žít*. Praha: Vyšehrad. ISBN 80-7021-605-0.
- [46] STRAUSS, Anselm L. a Juliet M. CORBIN, 1999. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Přeložil Stanislav JEŽEK. Boskovice: Albert. SCAN, sv. 2. ISBN 80-85834-60-X.
- [47] ŠKVAŘILOVÁ, Marie, 2011. *Role otce v rodině a aktivní otcovství z pohledu otců, matek a dětí* [online]. Brno. [cit. 2013-01-23]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/174381/pdf_m/. Diplomová práce (Mgr.). Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Katedra rodinné výchovy a výchovy ke zdraví. Vedoucí práce Alice Prokopová.
- [48] ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ, 2007. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-313-0.
- [49] VÁGNEROVÁ, Marie, 2008. *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. Dotisk 1. vydání. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-0956-0.
- [50] VÁŇOVÁ, Eva, 2011. *Muži na rodičovské dovolené* [online]. Zlín. [cit. 2012-06-23]. Dostupné z: <http://theses.cz/id/t5vfjt/>. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, Ústav pedagogických věd. Vedoucí práce Radana Kroutilová Nováková.
- [51] VISSELL, Joyce a Barry VISSELL, 2006. *Modely lásky: o dětech a rodičích*. Přeložila Marie KOUBOVÁ. Uherské Hradiště: Bhakti, Němec Lukáš. ISBN 80-903394-5-X.
- [52] WARSHAK, Richard A., 1996 cit. podle BAKALÁŘ, Eduard, 2002. *Průvodce otcovstvím, aneb, Bez otce se nedá (dobře) žít*. Praha: Vyšehrad. ISBN 80-7021-605-0.
- [53] WEIKERT, Annegret, 2007. *Výchova dítěte: osvědčené rady a řešení pro rodiče dětí každého věku*. Přeložila Simona HOSKOVCOVÁ. Praha: Vašut. Velký praktický rádce. ISBN 978-80-7236-527-2.

- [54] WIRZ, Daniel, 2007. *Výchova začíná vztahem: stati, poznámky z deníku*. Přeložili Eva a Pavel DOBŠÍKOVI. Brno: Akademické nakladatelství CERM. ISBN 978-80-7204-503-7.
- [55] WRIGHT, H. Norman, 1998. *Navždy tátovo děvče: vztah mezi otcem a dcerou*. Přeložila Alena KOŽELUHOVÁ. Praha: Návrat domů. ISBN 80-85498-13-9.
- [56] YABLONSKY, Lewis, 1995. *Otcové & synové: o nejnáročnějším rodinném vztahu*. Přeložil Jiří FOLTÝN. Praha: Portál. Čtení o výchově. ISBN 80-7178-075-8.
- [57] ZOJA, Luigi, 2005. *Soumrak otců: archetyp otce a dějiny otcovství*. Přeložil Petr PATOČKA. Praha: Prostor. Obzor, sv. 62. ISBN 80-7260-145-8.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

RD Rodičovská dovolená.

SEZNAM OBRÁZKŮ

<i>Obr. 1. Schéma paradigmatického modelu.</i>	53
--	----

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA P I: ROZHOVOR S PANEM PETREM

PŘÍLOHA P II: ROZHOVOR S PANEM JIŘÍM

PŘÍLOHA P III: ROZHOVOR S PANEM PAVLEM

PŘÍLOHA P IV: ROZHOVOR S PANEM DUŠANEM

PŘÍLOHA P V: ROZHOVOR S PANEM RICHARDEM

PŘÍLOHA P VI: ROZHOVOR S PANEM MILENEM

PŘÍLOHA P I: ROZHOVOR S PANEM PETREM

Záznamový arch č. 1 – Rozhovor s panem Petrem

Datum uskutečnění rozhovoru: 6. 1. 2013

Místo uskutečnění rozhovoru: domácnost pana Petra

Délka trvání rozhovoru: 70 minut

Doplňující informace o osobě pana Petra:

Věk: 34 let

Stav: ženatý

Počet dětí: 2

Vzdělání: střední odborné

Zaměstnání: vedoucí technického oddělení

Současný věk dítěte, s nímž otec pobýval na RD: 9 let

Pohlaví dítěte: dcera

Pan Petr byl seznámen s účelem rozhovoru, souhlasil s jeho nahráváním.

Použité zkratky v rozhovoru:

P: pan Petr

T: tazatel

Přepis rozhovoru

...

Petr: „Tak čím začneme?“

Tazatel: „Nejprve asi něco o vás, jestli je u vás něco nového, třeba zaměstnání, další dítě...“ ☺

Petr: „Noo, tak to jste trefil. ☺ Mám ještě syna navíc, už bude mít čtyři roky...“

Tazatel: „Jé, tak to gratuluju...a samozřejmě se hned nabízí otázka, jestli i s ním jste byl na rodičovské...“ ☺

P: „Nene, tentokrát manželka...stejně jí to už v té nemocnici ubíjelo... Já jsem povýšil...pořád u stejného zaměstnavatele, ale teď jsem šéfem celého oddělení, i pobočky pod mne spadají, sice to žere o moc víc času těmi služebními cestami, ale mám o dost víc peněz...“

T: „Takže býváte často kvůli práci mimo?“

P: „Ano, krom toho že to mám, jak se říká pod palcem tady, každý týden jezdím na centrálu do Prahy, někdy na den, někdy na dva, několikrát do roka také tak na týden do Srbska, no a teď už i jednou za půl roku létáme i do Ameriky...máme tam výrobní pobočku pro tamní trh...no takže...musím ty amíky jednou za čas zkontrolovat, jestli jim to dobře kalibruje“ ☺

T: „A jak dlouho tedy býváte mimo domov?“

P: „Většinou tak deset, čtrnáct dní...“

„A s dětmi tedy v té době bývá vaše paní sama, anebo jí s nimi někdo vypomáhá?“

P: „No hodně toho zvládá sama...vycházejí jí v práci vstříc, mění si služby a tak, občas pomůže babička, někdy přijede hlídat tchýně...je to hodně náročné, ale zvládáme to, teda asi byste měl napsat spíš, že manželka to zvládá...“

T: „Neodpustím si nezeptat se, jestli...případně tedy jak, rodině vynahrazujete to, že jste tak dlouho pryč?“

P: „Myslíte, jestli jim pokaždé něco přivezu? No to se ví, že ano.“

T: „Měl jsem na mysli spíše Vaši přítomnost...“

P: „No, snažím to se ví, že ano, vždyť děti jsou pokaždé hrozně rády, když přijedu ze služebky, tak mne pořád objímají, a všechno chtějí dělat jen se mnou...si to s nima užívám co nejvíc to jde, hrajeme si, děláme blbosti, doma nebo venku, brávám je do kina teda jako i mamku, jedeme do zoo anebo si zajedeme do restaurace.... Určitě se jim snažím věnovat o to víc...“

T: „Takže, myslíte, že dětem v době, kdy jste na služební cestě, chybíte?“

P: „Myslím, že ano, určitě... tak...to se prostě pozná, že jim chybím...když jsem pryč, dcera mi píše smsky v podstatě každý den...a jinak, i když třeba dostane blbou známku, tak dojde za mnou, že se jí nevedlo ve škole,... za mnou chodí raději, manželka si potrpí na jedničky, teda nemyslí to ve zlém, ale někdy ty nároky mám myslím já o moc menší, ...to bude asi tím, že jsem takový občas pohodář, ...no možná flegmatik by řekla manželka...“

T: „A váš vztah s dcerou, jaký je nyní?“

P: „Myslíte kvůli té rodičovské?“

T: „Ano, také.“

P: „Tak, myslím, že je super díky tomu, no, i když teda hodně bývám pryč, tak si píšeme, voláme, máme k sobě pořád blízko, jestli myslíte tohle...“

T: „Ano... a mohl byste, to prosím ještě nějak více popsat?“

P: “No tak třeba, že častokrát řekne mi a né mamce, když má nějaký problém, když něco potřebuje... úkoly nosí podepisovat mně...když sekám trávu, tak mi přijde držet šňůru, nádobí mi chodí pomáhat utírat...do tancování mi řekla, že je ráda že ji vozím já... to je asi těžko takhle najednou všechno...si všechno vzpomenu až později určitě...no prostě je spousta věcí, co poznám, že raději vyhledá mne, i když je to tak trochu holčičí...“

T: „A myslíte, že je to tím, že jste byl s ní na rodičovské dovolené vy? Že by to jinak tak nebylo?“

P: „Určitě by to tak nebylo...to by chodila za mamkou, asi se vším, no to vidím teď, je doma s klukem a on se od ní pomalu nehne, to...je jako když já byl s dcerou, také chtěla být jen se mnou, asi vážně něco na tom bude, že k sobě tak rodič a dítě jakoby přiroste...“

T: „A pokračuje to i teď?“

P: „No ano, právě že ano, trvá to dál, a nejen že by to bylo takové jednostranné, to je vzájemné, víte...“

T: „A myslíte si,...omezuje Vás to nějak?“

P: „Ne, to vůbec, naopak, je to...krásné... vědět, cítit, že na vás tak dítě lpí, že má k vám blízko, a samozřejmě stejně já mám blízko i k ní...no je to určitě jinačí, než k dítěti, se kterým nejsem doma na té rodičovské...“

T: „Takže ten vztah,... vzájemný vztah s dcerou, hodnotíte tedy pozitivně?“

P: „Rozhodně, to víte, že ano... jen mne mrzí, že už se jí nemůžu tolik věnovat, teda abyste si nemyslel, syna také nezanedbávám, zapojuju obě děti do her a tak...chci nastejno...to je jasné, mám přece dvě děti...ale jestli jsem dobře pochopil, tak chcete vědět nejvíc o mém vztahu s dcerou...“

T: „*Ano, přesně tak... jak moc, tedy z vašeho pohledu, se dceři, nebo dětem, věnujete? Máte vůbec nějaký volný čas pro sebe?*“

P: „To ani nechci, nepotřebuju,... raději jsem s dětma...víte, to asi nepochopí chlap, který nikdy s dítětem na rodičáku nebyl a nebral se s tím vším, že pak nejhezčí co vlastně je, tak si pokaždé vychutnávat to být s dítětem...a teď nemyslím jen ten rodičák samotný,... tím myslím i tu dobu potom, když je to dítě větší...tak pořád, nebo né pořád, ale hodně jste spolu, protože chcete být spolu...a když nemůžete, kolik byste chtěli..., tak o to víc se pak tomu dítěti snažíte věnovat, o to víc je to takový víc prožívací, intenzivnější...“

T: „*A myslíte, že tedy ostatní muži, když nebyli s dítětem...*“

P: „...ale jo, jasně, že taky si to asi, určitě s dítětem užívají, i když s ním nebyli na rodičáku, ale podle mne né tolik, to je prostě jiné, to můžu posoudit konec konců i podle sebe, doufám že to nevyzní blbě, ale se synem je to takové jinší, prostě takový trošku nižší level...“

T: „*Takže...vnímáte...sám připouštíte, že váš vztah k synovi, je více...volnějši, než k dceři?*“

P: „Ano, k dceři mám blíž, myslím, že, rozhodně. Ale není to jen tím, jak se říká, že mívají k sobě blíž opačná pohlaví u rodičů a dětí...to je...prostě... cítím se...těžko se to říká...no ale nemůžu mít výčitky...prostě...mne to k dceři táhne, víte jako, že ve smyslu víc než k synovi...když mám porovnat že jsem s každým dítětem samostatně, tak s ní si tu hru nebo tak užiju víc...to že se jí můžu věnovat, mi dává prostě víc, ta její reakce, když vidím i že je ráda že jsem s ní, že si hrajeme, nebo něco opravujeme spolu...teda samozřejmě že se snažím nedělat rozdíly, samozřejmě i synovi se snažím maximálně věnovat, nechci aby to vyznělo tak že je u mne na vedlejší koleji...ale ... prostě jeho to ke mně snad ani netáhne nebo nevím...to je těžké...Nevím, co víc bych k tomu ještě řekl, líp už to vysvětlit asi nedokážu, snad vám to tak bude stačit...“

T: „*Ano...bude mi to stačit..., moc Vám děkuji za rozhovor.*“

P: „Není za co...“

PŘÍLOHA P II: ROZHOVOR S PANEM JIŘÍM

Záznamový arch č. 2 – Rozhovor s panem Jiřím

Datum uskutečnění rozhovoru: 7. 2. 2013

Místo uskutečnění rozhovoru: domácnost pana Jiřího

Délka trvání rozhovoru: 55 minut

Doplňující informace o osobě pana Jiřího:

Věk: 48 let

Stav: ženatý

Počet dětí: 3 (1 z předchozího manželství, 1 nevlastní)

Vzdělání: vysokoškolské

Zaměstnání: živnost – finanční poradce

Současný věk dítěte, s nímž otec pobýval na RD: 6 let

Pohlaví dítěte: syn

Pan Jiří byl seznámen s účelem rozhovoru, souhlasil s jeho nahráváním.

Použité zkratky v rozhovoru:

J: pan Jiří

T: tazatel

Přepis rozhovoru

...

Tazatel: „Tak co Jiřík, jak se má, už chodí do školy?“

Jiří: „Ne, až v září, ale zlobidlo je pořád stejné, teď je v předškoláku.“☺

T: „Takže vás to brzo čeká, že?“

J: „No, bude to asi trošku náročnější, on je velice živý...a to je slabé slovo... učitelkám ve školce se ho moc zkrotit nepodařilo, tak doufám bude ve škole učitelka úspěšnější...“ ☺

T: „A u vás, jsou nějaké zásadnější změny? ... třeba zaměstnání...“

J: „Pořád dělám doma, mně to maximálně vyhovuje, jsem pánem svého času, klientů také dost, v dnešní době možná ještě víc, než tehdy, takže se mi daří...“

T: „Takže do školky...“

J: „Já☺..., syna vodím i pro něho chodím, pravidelně, když tak o tom přemýšlím, ono se zase toho ostatního tak moc nezměnilo, dokonce i to praní a uklízení mi zůstalo, z toho jsem se nevyvlík...“☺

T: „Vaření jste pořád ještě nepřišel na chuť?“ ☺

J: „Ne, to asi nikdy, někdy snaha sice možná i byla, ale mamka stejně umí vařit nejlépe...“

T: „Takže ve vašem vztahu...myslím se synem, změnilo se podle vás něco, anebo jak jej vy sám vnímáte?“

J: „Nooo...podle mne je to pořád tak nastejno...někdy chce být s mamkou, to je jasný, ale...jsme hodně spolu...hrajem si, blbneme, vozím ho na hokej, i na zápasy s ním jezdím, teď jsme zrovna nedávno kupovali nové hokejky, to sežere peněz to je hrůza, ale synovi to jde tak proč bych mu ji nekoupil...sice mne to vyjde míň, než ty autíčka co mu kupuju do sbírky..., hodně jsme taky na zahradě, hrajem fotbal, no ale to už spíše chodí za klukama na hřiště anebo kluky si pozve sem...to už mu jen tak nestačí si kopat se mnou...to je jasný...no, má docela dost kamarádů, tak to je fajn“

T: „...a ty hry doma?“

J: „No nic výjimečného, jako každý normální kluk, auta, roboti, vojáci, občas mažeme karty, pexeso, člověče...no prostě mám tu výhodu, že se mu můžu věnovat nejen kdykoliv chci já, ale také i když chce on,...mrzelo by mne, kdyby to tak nebylo, nemohl jsem zrovna, když by mne chtěl, nebo potřeboval, že bych mu nemohl být nablízku...chápete?“

T: „Ano...a ještě jsem si vzpomněl,... co synovo usínání, ještě vyprávíte ty Vaše pohádky?“

J: „Jo, docela často, tak nějak si na to zvykl...a chtěl pořád raději se mnou než s mamkou...jasně že už to není takový jako dřív, teda jakože každý den, no ale celkem

často, pořád ho to baví...a někdy spíš raději vykládá on mně, anebo ty příběhy vymýšlíme spolu...to se kolikrát hodně nasmějem, že se pak manželka kolikrát zlobí, že syna spíš rozebírám, než aby měl usínat...“

T: „A chvíle pro sebe, svůj volný čas, jak nejraději prožíváte, jak relaxujete?“

J: „Nooo...volný čas...já nic extra soukromě nedělám jako sólo koníček, nebo televize, to ne, když jsem sám, tak si nejraději v klidu udělám všechny pracovní povinnosti, zařizuju schůzky s klienty a tak...no to je hlavně to dopoledne, když je syn ve školce...hlavně chci mít pak na odpoledne volno, věnovat se právě synovi, to mně myslím dává tak nějak nejvíc, užívám si to, dobíjí mne to, jestli mi rozumíte...“

T: „Ano, myslím, že ano...“

J: „A zajímá vás ještě něco?“

T: „...možná ještě...váš pocit, srovnání vztahu se synem, oproti ostatním dětem, vím, že je to těžko srovnatelné, ale mám na mysli především, jestli podle vašeho názoru, to, že jste byl se synem na rodičovské, ovlivnilo více váš vztah k němu, než kdyby byla s ním doma vaše paní...“

J: „...nevím, to je těžké...no určitě...bych neměl k němu tak blízko, jako jsem měl, a mám vlastně pořád, vlastně vyrůstal v mé přítomnosti...i když jsme se vlastně s manželkou ve starání tak řekněme určitým způsobem rovnoměrně dělali...tak myslím, že se synem jsme si k sobě hodně brzo našli cestu...máme spoustu společného...jsme spolu rádi, a myslím, že docela často...oproti ostatním dětem...nevím, tak se mi to možná jen zdá, ale samozřejmě že jsem rád, když za mnou syn přijde a něco chce se mnou dělat...to mne těší, moc, přiznávám, to je...možná asi vážně díky tomu, že to takhle všechno bylo už od jeho narození pak brzo...tak...i já se cítím...že...že by mi to chybělo asi... nebýt s ním tolik... no určitě...stoprocentně...vážně jo.“

T: „Děkuji moc za upřímnost, i za poskytnutí tohoto rozhovoru...“

J: „Není zač, rád jsem si popovídal...“

PŘÍLOHA P III: ROZHOVOR S PANEM PAVLEM

Záznamový arch č. 3 – Rozhovor s panem Pavlem

Datum uskutečnění rozhovoru: 23. 3. 2013

Místo uskutečnění rozhovoru: domácnost pana Pavla

Délka trvání rozhovoru: 45 minut

Doplňující informace o osobě pana Pavla:

Věk: 37 let

Stav: ženatý

Počet dětí: 1

Vzdělání: vyučen

Zaměstnání: dělník

Současný věk dítěte, s nímž otec pobýval na RD: 4 roky

Pohlaví dítěte: dcera

Pan Pavel byl seznámen s účelem rozhovoru, nesouhlasil s jeho nahráváním.

Použité zkratky v rozhovoru:

Pa: pan Pavel

T: tazatel

Přepis rozhovoru

...

Tazatel: „Takže...jste připraven?“

Pavel: „no, jsem, ale..., já jsem o tom ještě teď před chvílkou znova přemýšlel, já vím, že jsme se domluvili, to jo...ale já...moc ty jako více rodinné věci nechci ventilovat, nevím, jestli mi rozumíte...teda jako nějaké větší detaily...“

T: „Samozřejmě, pokud nechcete, já to respektuji, případně vůbec nemusíme rozhovor dělat.“

Pav: „Ale to zas né, já vám klidně odpovím, na co se zeptáte, jen...jestli to nebude nějak moc...“

T: „Nebojte, jestli nebudete chtít na něco odpovědět, stačí říct, bude to v podstatě podobné jako minule, jde mi zase hlavně o váš vzájemný vztah s dítětem...“

Pav: „Aha, já myslel, že chcete i něco víc o manželce...víte,...ona pořád mívá ty problémy, tak o tom bych moc detailněji nechtěl...no prostě pořád je to tu s námi...“

T: „Chápu...“

Pav: „Klidně se teda ptejte...“

T: „Dcerce je kolik?“

Pav: „Čtyři...v prosinci měla narozeniny...“

T: „Ano, vlastně minule ještě měla pleny, pamatuji si, jak jste ji tady přebaloval...“

Pav: „No...vyrostla...dělá mi radost...ted' už je větší, každý pokrok s ní prožívám...“

T: „Je už ve školce, vzali vám ji někam?“

Pav: „Ano, podařilo se, sice to bylo nahraně, ale nakonec se uvolnilo...a... jsem rád, že je mezi dětmi, tady nemá nikoho k sobě...občas pozvu kamarády co mají také malé děti, aby tu nebyla tak sama a pohráli si spolu...klidně na celý den, párkrát tu i u nás přespali...“

T: „Do školky ji vodí paní?“

Pav: „Ne, teda... málokdy, většinou já, chodívám většinou jen na odpolední anebo noční, šlo to zařídít, no a vyspím se, když je malá ve školce, takže to pak stíhám i vyzvednutí... a jindy musí manželka, anebo tchýně, bez ní by to stejně v podstatě nešlo ani...“

T: „Takže babička vám hodně pomáhá?“

Pav: „Ano, manželka je mnohdy hodně ... unavená..., takže ji necháváme odpočívat, nebo spát, už jsme si tak nějak s tchýní na to zvykli a nějak to válčíme s tím tady spolu, teda

dobrém jako, přestěhovala se k nám, a je zlatá, to jo, fakt,... bylo to už se ženou celkem dobré, oproti těm extrémům tenkrát...ale...po tom potratu loni to s ní šlo zase hodně z kopce...“

T: „To je mi líto...samozřejmě nebudeme mluvit o ničem, co nebudete chtít...“

Pav: „Jo, dobrý, neříkal bych, kdybych nechtěl, no prostě... nedali jsme si pozor a otěhotněla, ale hned si to nechala co nejdřív vzít...šílela z představy, že by se to opakovalo...“

T: „Naštěstí má ve vás velkou oporu...“

Pav: „No snad jo... doufám, že se to fakt zase, rychle, spraví...ale bavme se raději teda spíš už jen o malé, nějak mne to také bere...“

T: „Dobře, samozřejmě.... Dcera tedy hodně času tráví pak doma spíše s Vámi, případně s babičkou?“

Pav: „Ano,... a se psem...to je její miláček, věčně je od něj oslintaná...☺ ale já se s ní snažím být, jak můžu, jinak by to ani nešlo, v podstatě...teda nejde o to, že bych ji nechtěl nechávat jen tchýni, ale...chci být s ní taky...co nejvíc...nedokážu to asi vyjádřit přesně...prostě, já...se cítím být...o moc víc za ni zodpovědný...a chci jí taky udělat co nejhezčí dětství...nevím, jak to říct, prostě...mnohdy spoustu věcí, co bychom mohli dělat spolu všichni, co by mohla dělat i s mamkou, tak to nejde, takže je to na mně...a né že já bych nechtěl, chci...vím, že i musím, ale zároveň chci...“

T: „Myslím, že vám rozumím...“

Pav: „No...já to stejně jinak nejsem asi schopen vysvětlit...“

T: „A co malá s vámi nejraději podniká?“

Pav: „Většinou si hrajeme tady u nás na zahradě, se psem, samozřejmě, chodíme do lesa, buď jen na procházku, nebo i na houby a tak, teď v zimě jsme hodně blbli na sněhu, sáňkovali i se psem...stavěli sněhuláky, no prostě co to šlo...“

T: „A, jestli se mohu zeptat, případně samozřejmě nemusíte odpovídat, preferuje v něčem dcera i maminku?“

Pav: „Joo, to třeba když čtu pohádky večer, tak se rozčiluje, že huhlám, tak pak někdy i volá mamku...ale tak, my většinou už tak nějak fungujeme spolu...je to moje malá pomocnice...vždyť na tom nic není uvařit, nebo uklidit pokojíček, do pračky taky umí hodit

prádlo každý...a dcera tam to prádlo dávat miluje...no spíš házet...děláme soutěže různý kdo se trefí a tak... no a manželka se samozřejmě také snaží, když může, ale já jí to chci co nejvíce usnadnit...“

T: „Budu vám držet palce, ať to všechno dobře dopadne a ať to co nejlépe teď zvládáte. Hrozně moc Vám děkuji za Vaši otevřenost a vůbec ochotu k rozhovoru.“

Pav: „Prosím, a také děkuji...“

PŘÍLOHA P IV: ROZHOVOR S PANEM DUŠANEM

Záznamový arch č. 4 – Rozhovor s panem Dušanem

Datum uskutečnění rozhovoru: 4. 4. 2013

Místo uskutečnění rozhovoru: domácnost pana Dušana

Délka trvání rozhovoru: 65 minut

Doplňující informace o osobě pana Dušana:

Věk: 41 let

Stav: ženatý

Počet dětí: 3

Vzdělání: vyučen

Zaměstnání: dělník

Současný věk dítěte, s nímž otec pobýval na RD: 11 let

Pohlaví dítěte: dcera

Pan Dušan byl seznámen s účelem rozhovoru, souhlasil s jeho nahráváním.

Použité zkratky v rozhovoru:

D: pan Dušan

T: tazatel

Přepis rozhovoru

...

Tazatel: „Můžeme tedy začít?“

Dušan: „Ano, ale stejně se obávám, že se budu i po těch letech opakovat, já už jsem vlastně všechno řekl minule...“

T: „*Nebojte, rodičovskou už zase tak moc probírat nebudeme...*“

D: „*Nee, a co?*“

T: „*Rád bych se dozvěděl něco ze současnosti, o Vašem vztahu s dcerou a...*“

D: „*A co konkrétně?*“

T: „*No, jaké je to vlastně teď po letech, jak to vy sám vnímáte, pokud si pamatují dobře tak jste byl celé tři roky s malou doma, že ano?*“

D: „*Ano, měl jsem špatně placenou práci a manželka měla rozjetou tu živnost, takže by to bylo škoda, když v podstatě vydělávala dvakrát někdy i třikrát tolik než já. Ale nebyl jsem typická máma, stavěli jsme barák, takže když žena přišla z práce, byla s děčkama zase ona, i s malou...*“

T: „*Takže nejde říct, že by dcera nějak výrazněji v té době preferovala vás...*“

D: „*Ne to nee, my jsme to vlastně měli k mamce do práce kousek, takže jsme za ní i několikrát denně byli se podívat, jakože zkontrolovat, nebo udělat překvapení...no a pak odpoledne byly spolem, takže dcera nás měla vlastně oba každý den...tak jakože docela nastejno časově možná...*“

T: „*A paní, když přišla z práce, tak takříkajíc přebírala od vás žezlo?*“

D: „*Ano, ale to bylo spíš tím, že jak jsme stavěli, tak, když přišla z práce, tak já chodil hned zase na stavbu...no to...byla to prostě taková složitá doba.... Ale dcera nás brala díky tomu možná tak nastejno...myslím, že kdybych já chodil do práce,... tak rozhodně bychom k sobě neměli tak blízko jako teď...*“

T: „*A dá se podle vás nějak specifikovat, trošku popsat, jak, podle Vás, k sobě máte v současnosti s dcerou blízko?*“

D: „*No třeba že i kolikrát přijde spíš za mnou...když něco potřebuje...nebo jen povykládat...*“

T: „*A řeší s Vámi třeba i nějaké své problémy?*“

D: „*Jako jestli se mi svěřuje a tak?*“

T: „*Ano...*“

D: „*Někdy ano...jindy s mamkou, přijde na to...*“

T: „A co například s Vámi?“

D: „Tož...nevím jestli hned něco...třeba teď už byla párkrát zaláskovaná...takže nekdy za mnou došla, chtěla se se mnou jakože poradit, jestli by se mi jako klukovi na ní líbilo víc to tričko anebo to druhé, jestli jí sluší ta ofina, anebo si to má česat spíš na bok... no...takové ty holčičí zjišťovací věci co nejvíc zabírá na kluky...“☺

T: „A poradil jste dobře?“ ☺

D: „Měla úspěch, no, dokonce se mi hned ten den zase přišla pochlubit, že to asi zabralo, že na ni ten kluk pořád hleděl...a také se usmíval, tak byla šťastná,...no tak jsem jí samozřejmě řekl, že jsem také moc rád, že to tak dopadlo, a že by ten kluk musel být hlupý a divný kdyby se mu nelíbila “☺

T: „Tak to je milé..., a...má dcera nějaké koníčky?“

D: „No jéje, ta toho má, pořád něco, to sa furt střídá...ale tak rád bych, aby aspoň u té hudby vydržela...jde jí to, zatím ju to baví, a hraje krásně, i učitel ju chválí, já také, často, jen je nekdy otrávená, že to není tady a musí dojíždět autobusem, tak se jí to aspoň snažím ulehčit že ji vozím...jsem jí slíbil, že co nejvíc to půjde... no měli jsme sice takového střepa starého, tak kolikrát brblala, že tím autobusem by tam byla dřív, no tak ale teď už se mnou jezdí o moc raději...“

T: „Jak to?“

D: „No, máme nové auto ☺ teda né jako úplně nové, ojeté z bazaru, ale to frčí úplně jinak...navíc, když jsem to šel kupovat...no, tak jsem ju vzal s sebou, jakože poradit, víte, tak byla ráda, že mi aspoň tu barvu pomohla vybrat.“ ☺

T: „Takže auto máte růžové?“ ☺

D: „Nee, červené☺, zelená ani stříbrná sa jí moc nelúbila, naštěstí tam byl docela velký výběr i v barvách, tak byla v sedmém nebi že mi to auto pomohla vybrat..., no, teda, já jsem tam šel totiž více méně najisto, měl jsem to dopředu obhlédnuté... jinak nevím, jak bych ju ukecával, kdoví v čem červeném bychom třeba nakonec odjeli...“ ☺☺

T: „Tak, hlavně, že jste byli spokojeni oba...“ ☺

D: „To ano, však sa hned mamce pak chlubila, že bez ní bych to snad ani vybrat nedokázal.“ ☺

T: „A jinak, zbývá vám nějaký volný čas i pro sebe?“

D: „No moc nee, já pořád něco dělám, a trénuju dvakrát týdně i kluky fotbal, prcky, no tak to mi zežere moře času...to je jasné že aji kdybych chtěl, tak ten čas stejně chybí, ale mi nic neschází, všechno je fajn..“

T: „Takže jak pak relaxujete? Pohoda u telky při lize mistrů?“ ☺

D: „Ne, to zas nee, já ten veliký fotbal zas tak nežeru, ty děcka mňa dobijů daleko víc...s nima si zaběhám, no, pořádně... no a na nějaké to polehávání to vážně beztak nejsem, to když není co dělat, veznu rači dceru nekam na kolo, kluci už jsou beztak velicí, ti už vůbec, ani před tím to nebylo nic extra, ale ona je pokaždé moc ráda se mnou, tak to je fajn,... nekdy jen tak jedeme, jindy děláme závody...no to mi připomnělo, že už ty kola zase budu muset po zimě nachystat...teď už snad slunko bude vylézat čím dál častěj ...“

T: „No, kéž by, letos té zimy bylo fakt hodně... “

D: „To ano...a zasněžené velikonoce opravdu nepamatuju...“

T: „Takže...ať se Vám daří a...hrozně moc vám děkuji za rozhovor.“

D: „Není vůbec zač.“ ☺

PŘÍLOHA P V: ROZHOVOR S PANEM RICHARDEM

Záznamový arch č. 5 – Rozhovor s panem Richardem

Datum uskutečnění rozhovoru: 8. 4. 2013

Místo uskutečnění rozhovoru: domácnost pana Richarda

Délka trvání rozhovoru: 80 minut

Doplňující informace o osobě pana Richarda:

Věk: 33 let

Stav: ženatý

Počet dětí: 1

Vzdělání: vysokoškolské

Zaměstnání: OSVČ

Současný věk dítěte, s nímž otec pobýval na RD: 7 let

Pohlaví dítěte: dcera

Pan Richard byl seznámen s účelem rozhovoru, souhlasil s jeho nahráváním.

Použité zkratky v rozhovoru:

R: pan Richard

T: *tazatel*

Přepis rozhovoru

...

Richard: „Takže to bude něco jako minule? Jak mi to jde jako tatškovi po letech?“ ☺

Tazatel: „Ano, něco v tom smyslu“ ☺

R: „Tak se ptejte, minule to byl docela dobrý pokec...ale pár let už to je, to je fakt...“

T: „*Nejdříve by mne zajímalo, jestli nastaly ve Vašem životě nějaké zásadní změny, jestli třeba v rodině nemáte přírůstek a podobně...*“

R: „No to nee, další děcko si teď nemožem dovolit, to byzme neutáhli, už tak sa mám co oháňat, abych tu hypotéku jakž takž splácál...ale zvládám to, to ano... přestěhovali jsme se sem natrvalo a koupili byt, aby moja nemosela dojížd'at, nemohl jsem ju pořád vozit, to nešlo zvládat, chtěla jít jinam, ale to by nebyla ve svém oboru, tak to jsem řekl, že nee, že sa to vyřeší jinak.“

T: „*A pořád máte oba stejné zaměstnání?*“

R: „Ano, oba, moja je stále na dětském a mňa tá dílna nejlíp uživí, teda jako celú rodinu samozřejmě, tolik bych jinde nevydělál, no, a stejně by mňa asi už ani nic jiného nebavilo, je fakt teď ta hypotéka na byt, aji dílna je teď v novém, koupili zme výhodně na kraji města starý barák ze stodolů a velikým prostranstvím, a celé to předělali tak to zežralo také dost, a úvěry na to, no docela mazec, ale dá sa to, lidi sú spokojení, tak aji doporučení známým dajú, takže práce a na výdělek je dost, su rád, že to tak je...jenže kdyzme měli teď mnět další, to by sa fakt nedalo, určitě plánujeme, až se to zlepší, a bude víc peněz, a též až moja bude mít po téj atestaci bude mít po téj atestaci a povinej praxi nebo co to vlastně je, pak by se už vůbec nechytla, to není jen tak...no ale mimčo další, tož to zatým nee...“

T: „*A dcera je ještě ve školce?*“

R: „Neé, už je prvňačka, tož letí to, no, nedávno sem ju vozíl v kočárku...“

T: „*A jak se jí ve škole líbí?*“

R: „No moc, já myslím, že je velice spokojená, jde jí to zatým...aji učitelka je hodná, kamarádů má dcera též moc, no šak pořád tu u nás někdo je... malá je ve svojem živlu... Víte, ona je taková docela hodně živá... sám sa divím, jak je ta učitelka dokáže zkrotit... no mají aji to lehčí písmo... to je jak tiskací...nevím proč sa pořád vymýšlajú nějaké nové móresy, šak my zme sa též naučili normálně psat, stejně už v tem zešitě škrábe jak kocúr, to má po mně...ale beztak ju to nechávám přepsat...“

T: „*Copak?*“

R: „Tož úlohy přeca.“

T: „Kontrolujete jí je?“

R: „No nekdy jen to, když nestíhám včas dom. Ale to je většinu jen když mám dlouhý den, to sa snažím byt do pěti, do půl šestěj doma, ale jak sa něco v práci nedaří, tož kolikrát aji až do noci. Ale jináč úlohy, to děláme spolem, jak dojedem z družiny, tož první je škola, to mosí byt. Aji mňa tak k temu védli... teda tata byl věčně pryč, ale mamka tá byla pedant, tož učitelka no...“ ☺

T: „Promiňte, nevím, jak tomu mám rozumět, dlouhý den...“

R: „Tož já to mám tak, že jeden, maximálně dva dny v týdnu dělám dlůho, a jinak tam sú kluci sami, no, a já jedu dom, to víte to je ta výhoda šéfa...“☺

T: „Aha, chápu...takže ostatní dny teda jste doma dříve a máte odpoledne a večer klid, že?“

R: „Ale nee, to já jezdím pro Vendu do družiny, nekdy stíhám jen tak tak sice, no a buď zrovna idem dom a děláme úlohy anebo ještě před tým ideme do plavání anebo do hudebky, záleží, co je za deň...co má za krůžek“

T: „A když nestíháte, anebo máte dlouhý den?“

R: „Tak to samozřejmě manželka...má tu výhodu, že sice pár dní dělá, to v téj nemocnici aji spává, ale zasěj má pak několik dní volno, takže to možu já mět ty dlůhé dny, teda, když to není neděla a tak...no tak to ide ona namísto mňa pro dceru“

T: „Takže jinak chodí s dcerou i do kroužků Vaše paní?“

R: „No, dá sa říct, ale né zas furt, tož, víte, já ju račí nechám klidně doma, ráno malů zavezu do školy a odpoledne zasěj mojí zavolám jak jedu, že už su na cestě, a pro Vendu idu sám...“

T: „Pročpak?“

R: „Tak, prostě je to fajn...“

T: „Co je fajn?“

R: „No, mám na mysli že su rád, když pro ňu možu jít, mi to nevadí, že chlapi si ze mě v dílně dělajú nekdy srandu, ale sú blbí, nechápů to, naopak já bych nedokázal nechat všeccko enem na mojí, chybělo by mně to, navíc pak s malů navíc vždycky třeba ještě nekam zajdem na zmrzku, anebo podívat na obchodňák, negdy zavoláme mamce, lesti už má

všecko hotové doma, že můžeme třeba jít do kina, anebo idem sami, teď v zimě toho moc nešlo dělat jiného, krom bobování a tak, ale v létě jsme pořád na hřišti, na bruslách, teda to já sa zatým učím, to jezdíja holky spolem, ale už jsem byl aji několikrát na zimáku, to Venda už umí sama...“

T: „Takže dá se říct, že se s manželkou střídáte, co se týká povinností ohledně dcery?“

R: „Nooo, vlastně ano, dá sa to tak říct... prostě nechcu být enem ten tata co za tmy odejde, za tmy přijde a děcko ani pořádně neví jak vypadá... našťestí to šlo tak zařídit, kdybych mněl nějakú jinú prácu, to by asi bylo o moc horší...to bych možná nakonec tak aj dopadl...“

T: „A zvládáte tedy skloubit zaměstnání a péči o dceru?“

R: „Je to sice nekdy honička, ale dá sa to zvládnúť, když chcete, když sa snažíte...“

T: „Dcera je jistě ráda, že se jí tak věnujete...“

R: „Tož to je jasné, sice to málokdy řekne, ale je to na ní vidět..., když třeba idem nekde a ostatní děcka tam sú jen s mamkú, tak si připadá, taková, no něco extra...sa naparuje...že s ňú je taťka... No nekdy toho mám sice plné pazúry, za celý deň, ale aji když přijde třeba ještě večer hrát karty za mnú, tak to vít,e že ju nepošlu pryč a aji toho přemáhání moc nemusí byt, proč bych to neudělal, su rád, že za mnú dojde...aji když sa po mně válá...to je prostě nepopsatelný pocit...“

T: „Ano znám to, chápu vás, skoro jak u nás doma, jen po mně skáčou dvě.“ ☺

R: „Noo, tak to mosí byt nekdy zajímavé...“

T: „To je, ale jak jste říkal, někdy náročné, ať už psychicky nebo fyzicky, ale rozhodně to stojí za to...“

R: „Tak to každopádně, to nám nikdy nic nenahradí...“☺

T: „Ano...to máte pravdu. ☺ Moc vám děkuji za váš čas a rozhovor a...“

R: „Zamálo, tož hlavně ať něco vyzkúmate.“ ☺

T: „Děkuji ☺, nashledanou.“

R: „Mnějte sa!“ ☺

PŘÍLOHA P VI: ROZHOVOR S PANEM MILENEM

Záznamový arch č. 6 – Rozhovor s panem Milenem

Datum uskutečnění rozhovoru: 10. 4. 2013

Místo uskutečnění rozhovoru: domácnost pana Milena

Délka trvání rozhovoru: 120 minut

Doplňující informace o osobě pana Milena:

Věk: 40 let

Stav: ženatý

Počet dětí: 2

Vzdělání: vysokoškolské

Zaměstnání: technik PC + OSVČ

Současný věk dítěte, s nímž otec pobýval na RD: 11 let

Pohlaví dítěte: syn

Pan Milen byl seznámen s účelem rozhovoru, souhlasil s jeho nahráváním.

Použité zkratky v rozhovoru:

M: pan Milen

T: *tazatel*

Přepis rozhovoru

...

Milen: „Asi chcete nejdříve vědět něco o mně, že ano?“

Tazatel: „Ano, rád bych nejdříve získal informace do vaší kazuistiky...“

M: „A chcete se jen ptát? Já Vám klidně svůj dosavadní život odvykládám, to bude raz dva ☺ No a pak se klidně můžete ptát na další věci a tak... no anebo mne klidně přerušujte, když budu moc kecat.“ ☺

T: „Dobře... budu zatím jen poslouchat...a případně se na něco zeptám...Mimochodem, máte příjemný, zajímavý přízvuk.“ ☺

M: „Díky ☺...no, takže já začnu ano?“

T: „Ano, můžete, samozřejmě...“ ☺

M: „Takže...jmenuji se Milen, je mi 40 let...Myslím, že můj životní příběh ani není nějak zajímavý nebo fascinující spíše trochu odlišný od člověka, který má to štěstí prožít svůj život v zemi, ve které se narodil. ... Pocházím z Bulharska...kdysi jsme byli pro Vás rájem dovolených, pamatujete?“ ☺

T: „Ano, ale já osobně jsem nikdy v Bulharsku nebyl, naši jednou byli na dovolené v Burgasu...pamatuji si na tašku mušlí, co mi přivezli.“ ☺

M: „Ano, Burgas a Varna... ☺ to mi říká tady skoro každý...☺ já pocházím ale z vnitrozemí, z krásného a starobylého města Veliko Tarnovo. Určitě by se Vám líbilo, je skutečně nádherné...No... takže...narodil jsem se tam, chodil do školy, ...po střední škole následovala univerzita. Ukončil jsem vyšší vzdělání v oboru matematiky a informatiky a doufal jsem, že ať půjdu kamkoliv problémy se sháněním zaměstnání nebudu mít, dokonce i v cizině, protože u nás ten život je i dnes hodně složitý, mnoha lidem tady těžko představitelný... a tenkrát to bylo ještě daleko horší...“

T: „Takže jste se rozhodl sem, jak se říká, jít za lepším?“

M: „Ano, přesně tak... Měl jsem to o hodně jednodušší v tom smyslu, že má maminka je původem Češka a nikdy se českého občanství nevzdala, takže když jsem se rozhodl, po vzoru své sestry, odejít do Čech, problémy jsem zde na úřadech neměl, dokonce pak i školu mi uznali, ale stejně to zpočátku k ničemu nebylo...“

T: „Jak to?“

M: „Ta jazyková bariéra byla zpočátku příliš velká... hlavně písmo...to byla hrůza...“

T: „Chápu... a jak jste tady vlastně dlouho?“

M: „Já již jsem v Čechách 17 let... a... přiznávám,... že občas také vzpomínám i na ty začátky, které samozřejmě nebyly nějak jednoduché. Ze začátku jsem totiž hlavně musel překonat tu jazykovou bariéru... z toho důvodu jsem ani nesháněl zaměstnání ve svém oboru a podle své kvalifikaci. Doma jsme s maminkou mluvili česky, na prázdniny jsme jezdili k babičce do Čech, ale že bych mluvil nějak plyně, anebo všemu rozuměl, to opravdu ne... a navíc ten strach před cizími mluvit, já jsem byl šťastný, že jsem dokázal říct na pokladně na nádraží „jednou Ústí“ a že opravdu pokladní rozuměla...“☺

T: „A našel jste zde práci ve Vašem oboru?“

M: „Ne, to jsem ani nehledal. Vypomáhal jsem ve stavebnictví, zhruba rok, dokud jsem nezískal jistotu, že ovládám alespoň částečně český jazyk na takové úrovni, aby mi i ostatní dobře rozuměli... Povedlo se mi posléze zanedlouho si najít zaměstnání ve firmě, která se zabývala prodejem PC. Moje práce spočívala spíše ve vyřizování různých reklamací...kolikrát na mne lidé křičeli a já jim ani pořádně nerozuměl, a rozčilovali se o to víc, protože si mysleli, že si z nich dělám ještě legraci...ani jsem jim to nedokázal v tom stresu vysvětlit...Býval jsem z toho hodně špatný... Ale nakonec jsem byl rád, že jsem to nevzdal...“

T: „A mohu vědět, proč?“

M: „Tam jsem totiž pak měl tu možnost a příležitost se seznámit se svou ženou.“ ☺

T: „Aha, takže se potvrdilo, že všechno zlé je pro něco dobré, že?“ ☺

M: „To ano, a myslím, že se mi to bohatě vyplatilo... ☺ No, takže začali jsme spolu chodit...a všechno šlo dobře,... takže jsme se pak asi za rok vzali. Jak to bývá, zanedlouho jsme zatoužili po miminku, asi dva roky po svatbě. Před jedenácti lety se narodil syn a tři roky po tom dcera.“

T: „A jak jste svoje nastávající otcovství vnímal?“

M: „To víte, že jsem se těšil, super pocit přece pro chlapa, když bude taťka, no ne? Obě těhotenství jsem, tak říkajíc, aktivně prožíval.“ ☺

T: „A porod?“

M: „U porodu jsem samozřejmě nesměl chybět! Nádhera, takový krásný, nepopsatelný pocit, když poprvé vidíte to svoje malé bezbranné miminko...a...jak bych to řekl, je to kus

vás, a vy cítíte, že to mrně se právě teď stává součástí vašeho života... a dává mu nový smysl...“

T: „*Asi bych to neřekl lépe...*“

M: „Děkuji...“

T: „*A jak jste se tedy následně ocitl na rodičovské dovolené? Jaké okolnosti byly pro Vás hlavním důvodem?*“

M: „No já bych si to klidně užíval celé, kdyby to bylo lépe placené☺ jenomže stejně to by zase bylo nespravedlivé pro manželku asi, že ano... no takže abych to nějak nezamluvil, jak jsem se tedy ocitl já na mateřské...První rok po narození syna jsem stále ještě pracoval a na mateřské s klukem zůstala manželka. Pak jsme byli nuceně si vyměnit role. Hlavní živitel rodiny se stala manželka, která měla velice dobře finančně ohodnocené zaměstnání. A vzhledem k tomu, že prodejna zkrachovala, zůstal jsem bez práce a tudíž v podstatě jasné řešení že budu já doma s klukem. Jsem moc rád, že tuto možnost jsem měl, opravdu, a myslím si, že ten druhý rok věku dítěte je naprosto ideální.“

T: „*Čím je to podle Vás ideální?*“

M: „Ani nejde o to, že bych nezvládl krmení, čí přebalování, to jsem manželce často pomáhal, nebo ji bez problémů i zastupoval, jen si myslím, že...první rok patří matce, patří ženě. Přece jen žena umí být jemnější, něžnější a pečlivější a to je to hlavní, co to malé miminko potřebuje... Tím nechci podcenit role otce. Je to jen fakt, daný přírodou. Ale od toho druhého roku, kdy dětská zvědavost nabírá plné obrátky, není lepšího průvodce, než je otec. Přece jen otec je méně závislý na maličkostech než maminka. Přitom vůbec nechci podceňovat její význam. Je to spíš taková oboustranná spolupráce... Dítě si umí ten volný čas přes den více užít s tatínkem, který je hravější než maminka. A co si budeme povídat, ani tou domácností se tak nezabýváme, když nemusíme, tedy zvládám to v případě potřeby, jistě, ale podle sebe, rozhodně se byt neblýská a tak podobně, ostatně ani manželka by to moc ani nedovolila, holt ženské umění všechno nejlépe.“ ☺

T: „*Také mám podobnou zkušenost.*“ ☺

M: „Byla to pro mne hezká doba..., přes den jsem trávil čas, nezapomenutelný, velmi zábavný, se synem. Večer jsem se mohl věnovat své práci. Našel jsem si totiž cestu jak zvýšit rodinný rozpočet a přitom být se synem. Zabývám se web designem, což je vlastně můj

obor, který jsem vystudoval. Toto mi poskytlo možnost 2 roky se plně věnovat synovi, vytvořit si s ním velmi blízké pouto. Bylo to hezky.“

T: „A jak to vnímáte dnes?“

M: „Ovšem, že pozitivně, máme spolu hezký vztah, často je kluk se mnou... Měl se mnou vlastně díky té rodičovské možnost strávit se mnou dost času, takže jsme možná, určitě kvůli tomu, tak nějak...spojení... máme k sobě blízko...no ale kluk je již v podstatě velký, samostatný, a připadá si někdy hodně dospělé, na spoustu věcí už mne nepotřebuje... Určitě ale teď ve věku jeho 11 let by bylo pozdě začínat výchovou, „společným seznamováním“. Ty důležité roky, kdy vyrůstal a vytvářela se jeho osobnost, jsme měli šanci strávit spolu a...byla to neocenitelná zkušenost.“

T: „To jistě...A jak to bylo u Vašeho druhého dítěte? Také jste s ním byl na rodičovské dovolené?“

M: „Právě že když jsem byl s klukem, jsem za to byl moc rád. Z tohoto důvodu jsem velmi trval na tom, být určitý čas i s dcerou. Měl jsem příležitost zůstat s ní doma, aspoň rok. Ovšem nelze srovnávat holku s klukem. Pokaždé ta výchova je zcela jiná. Holka je teď pořád takové navenek jemné stvoření, které ale je velmi odolné psychicky. Není to nic proti mužskému rodu, ale ona velmi záhy přišla na to jak získat, co chce. A umí toho velmi rafinovaným způsobem dosáhnout...“ ☺

T: „Chápu, mám dvě dcery.“ ☺

M: „Ona vůbec velmi brzy začala mluvit, vyjadřuje se obstojně a umí to dobře využít. Moc dobře...☺ mamince se podobá nejen fyzicky ☺. Kdybych se holce dnes, tedy ve věku 8 let, chtěl přiblížit, aniž bych předtím měl tuto zkušenost, že jsem se o ni dlouhodobě staral, nevím, zdali bych uspěl... Je to taková malá osobnost s dramatickým nadáním. Proto jsem rád, že jsem strávil i s ní rok, že dokážu rozlišit chvíle, kdy ji opravdu něco trápí a kdy to prostě hraje. Dovoluji si tvrdit, že dcera má blízko ke mně, nejen ve chvílích, kdy se svým ženským způsobem mě snaží využít, ale též ve chvílích, kdy prostě potřebuje tatínka. Možná i holky potřebují toho tatínka víc než kluci, alespoň mně to tak přijde...ale to jistě potřebuje každé dítě, ať je to kluk, anebo holka...“

T: „No a v současnosti, jak byste charakterizoval Váš současný vztah s Vašimi dětmi?“

M: „No...snažím se, co nejvíce to jde, být s nimi..., možná vám připadám divný, ale,...nedá mi to...a klidně bych snesl i víc, jestli mi rozumíte... Jenomže kluk už nechce být pořád jen s tátou, má svoje kamarády, počítač, chodí do juda...tak tam ho alespoň vozím a jezdím pro něj, je to přes celé město, jezdíme na turnaje , už má oranžový pásek, tak jsme to šli spolu jako chlapi oslavit, že je to velký úspěch pro něj, když to tak dlouho zase nedělá...tedy jen do cukrárny a do kina potom...Jinak občas i nějakou tu hru na počítači hrajeme spolu, sice většinou raději válčí s kamarády po síti, ale někdy přijde za mnou, že by si rád zahrál se mnou..., anebo se mnou chce jet, když jedu něco zařizovat...“

T: „A s dcerou?“

M: „Holku také vozím do kroužků, co jen můžu, chodí do mažoretek, výtvarného kroužku a ještě do zpívání. Je toho dost, ale když ji to baví, tak proč ne, říkám jí, že by to bylo škoda nechodit tam, když je na všechno tak šikovná...A zase to tolik nestojí, abych na to někde neušetřil...ted' se mi celkem daří, mám dost zakázek... také často jezdíváme na hory, obě děti baví lyžovat...teda někdy spíš hlavně ty blbosti na sněhu, nebo když koulujeme mamku, anebo stavíme obřího sněhuláka...“

T: „Takže si to i vy pořádně užíváte, že ano?“

M: „Určitě! Jsou muži, co každý den přijdou z práce, přečtou noviny, zapnou televizi a lehnou na gauč. To já bych vážně nedokázal... Jistě, občas jsem také unavený, ale co může být pro muže jako otce lepší relaxace, než kdykoli to jde si užívat se svými dětmi? Jistě, jsou to i starosti, někdy nemilé, i dítě má protivnou náladu, občas prostě musíte být i přísný, trvat na jejich pro ně nemilých povinnostech, třeba psaní úkolů s nimi, a tak dále, to dá někdy pěkně zabrat...ale jak dokončíme povinnosti, pak si hrajeme, nebo jdeme ven, na hřiště, na kolo, do plavání a tak...prostě vidím, jak jsou děti rády, že se o ně starám, zajímám se o ně, cítí, že opravdu chci být s nimi,... a mne to vnitřně hrozně moc uspokojuje,... jsem šťastný, že mám s dětmi takový vztah...Už asi víc nevím, co bych měl k tomu říct, napište prostě, že jsem šťastný táta...“ ☺

T: „To je na Vás vidět, když o dětech mluvíte... a jsem si jistý, že to také i ty děti tak cítí, a jsou šťastné, že mají takového tátu...“ ☺

M: „Snad ano...“

T: „Moc vám děkuji za Váš čas a ochotu zúčastnit se mého výzkumu a hlavně za Vaši otevřenost...“

M: „Rádo se stalo a doufám, že Vám to k něčemu bude ☺...mějte se hezky a ať se vám to všecko podaří...“

T: „Děkuji, rád jsem Vás poznal, nashledanou...“